

3. Unes zones aïllades que segons el Pla estan destinades a diferents usos:

- la zona compresa entre: Jorba, Malats, Vasconia i Ruben Dario. Està qualificada com a "parcs i jardins urbans de novacreació".
- els terrenys de la Filatures Fabra i Coats tenen dues qualificacions: a)els del carrer Sant Andreu són de "renovació urbana amb transformació de l'ús existent i destinats a equipaments comunitaris i dotacions!" b)els del carrer Otger-Sant Adrià tenen idèntica qualificació però destinats a parcs i jardins.

4. Els terrenys de Can Pellicer estan qualificats com Industrials.

Aquests són els factors més determinants del Pla Comarcal a Sant Andreu. Sense suposar un gran revulsiu pel barri, cal tenir-los present perquè, en més o menys grau, en tota la dimensió de la ciutat està en litigi el domini definitiu del sòl urbà.

6. Conclusions

Amb la màxima concreció possible, podem reunir el capítol urbanístic del nostre estudi en els punts següents:

1. Malgrat que Sant Andreu no es trobi ubicat al centre de la ciutat, és un barri molt ben comunicat, accessible i, per tant, molt valorat. Podríem dir que el nostre barri s'ha convertit en centre d'una extensa àrea perifèrica de la ciutat de Barcelona.
2. La qüestió de l'habitable és un verdader aiguabarreig. Malgrat això, queden ben delimitades les àrees dels grans blocs i les de les casetes entre mitgeres uni o bifamiliars.
3. Les lluites a l'entorn del problema de l'habitable han estat sempre motivades per les expropiacions; per les remodelacions de l'Obra Sindical de l'Hogar o les del Patronat Municipal de la Vivenda; per les associacions de famílies unides per una estafa comú; per les ocupacions dels habitatges. Però queden encara inèdites les lluites per una política democràtica de l'habitable. A Sant Andreu sobren pisos; però manquen diners per a poguer-los obtenir. La discussió pública sobre el problema de l'habitable a partir de les Associacions de Veïns, els partits polítics, etc. on s'hi podessin expressar també els que no disposen d'un habitacle és a la base de qualsevol política alternativa en aquest terreny. L'objectiu de crear les condicions per a que la vivenda sigui con-

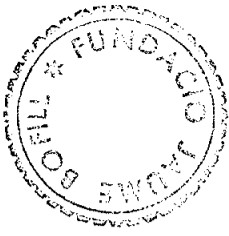
siderada un servei social i no solament un producte del mercat, és clar i evident malgrat les conseqüències que comporta. És clarament i definitivament injust que les persones hagin d'hipotecar la seva vida per a ésser propietaris d'una casa a la que hi tenen dret.

4. En un moment de transformació total dels barris com és el que ara pateix Sant Andreu, l'objectiu clar dels agents del canvi és estar alerta sobre la màxima rendabilitat de les accions portades a terme. D'aquí que tot el que suposi unes despeses per un servei públic -asfaltat del carrer, il.luminació, desaignes, etz..., tot el que representi infraestructura tant de l'habitable com urbanística, és oblidat i necessita de la forta pressió dels veïns a fi de tenir un barri mínimament habitable.

5. Donat el caire que té tota la reconversió de Sant Andreu, es preveu la màxima explotació del sòl en pro de la rendabilitat. Això fa pensar en una densitat cada dia més forta al costat d'una carència cada dia més sentida de tot tipus d'equipament. D'aquí la urgència de recuperació de solars al servei del barri. (Alguns solars possibles estan grafiats al mapa de l'habitable).

6. El Pla Comarcal, malgrat que no tingui una forta incidència, té alguns elements que no s'han de perdre de vista: els terrenys que són propietat dels grans trusts empresarials (RENEFE, Fabra...) que, tenint una ordenació determinada poden acabar també en el joc de l'especulació. (Per exemple, Pegaso).

7. El Pla D'Urgències que l'Associació de Veïns va fer públic l'any 1977, creiem que pot ésser un punt de partida molt vàlid, tenint compte de les realitats i perspectives en tot el llarg i ample del present estudi.

Capítol IV

Els equipaments més necessaris

I. L'ensenyament a Sant Andreu

1. Els problemes^{me} de l'ensenyament: les raons d'una protesta

Els andèuencs, des de fa ja molts anys, diuen que tenen un mal sabor quan parlen de l'ensenyament. Consideren que l'estructura escolar és una situació social apremiant en el seu barri. Les legislacions successives que han anat implantant nous plans d'estudi i nous elements que reestructuraven les ~~successives~~ ^{cronològiques} etapes de l'ensenyament, només han fet que agreujar les situacions o, almenys, donar-les-hi unes noves dimensions que han fet i accentuat diversos i variats aspectes reivindicatius de l'ensenyament al barri.

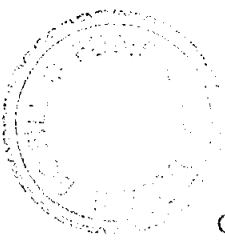
Es per això que, abans de procedir a l'anàlisi concreta de l'estructura de l'ensenyament a Sant Andreu, preferim iniciar el nostre informe amb un recull dels elements reivindicatius més importants que afecten a l'estructura escolar. Aquest relat, sense pretendre ésser exhaustiu, vol donar només una mostra de la base reivindicativa de Sant Andreu per a veure posteriorment en la nostra anàlisi el fonament de les raons de la protesta del barri.

Seguim una exposició cronològica fent servir com a única font informativa els relats que es contenen en la premsa diària. Ens sembla que la nostra exposició serà prou elaborada per a entendre perfectament cap on han incidit les lluites més significatives d'aquesta àrea urbana en tot el que afecta a l'ensenyament.

"Manquen Centres Estatals d'Ensenyament", ja que si en realitat es compta amb els centres particulars, moltes famílies no disposen del factor pecuniari suficient per a resoldre les despeses que tal educació requereix!(1)

"Existeix a Sant Andreu la "Guarderia Infantil Virgen del Mar" sota els auspicis de la Secretaria General del Movimiento que és l'única institució d'aquesta mena... Necessitem a Sant Andreu no menys de sis establiments d'aquesta índole. Creiem que cal remarcar que a aquest únic establiment hi vénen nens des de Ripolllet, Torre Baró, Ciutat Meridiana i Santa Coloma de

(1) El Noticiero Universal, 7-VI-71

Gramanet, havent-hi moltes sol·licituds insatisfetes, ja que com que només disposa de 75 places, només s'accepten infants de famílies les més necessitades" (1).

"En els plans actuals de construcció escolar de l'Ajuntament, que per altra banda dedica només l'1'86 % del seu pressupost a aquesta partida, s'ha previst la construcció de 8.840 noves places (el 22 % de les necessitats reals). Estan actualment en construcció 8.200 places. Però al barri de Sant Andreu les úniques construccions actualment en marxa es refereixen a una ampliació de 300 places d'un centre ja existent" (2)

"En quant a col·legis, l'ensenyament gratuït està representat per tres escoles nacionals i dues municipals que cobreixen un total de 1.817 places d'E.G.B., totalment insuficients per a les necessitats del barri; és per això que la majoria de l'ensenyament depèn del sector privat. L'única mesura que ha adoptat el Ministeri d'Educació ha estat la subvenció de tres escoles religioses amb un total de 1.690 places; però després de cinc mesos, segons un informe elaborat per l'Associació de Veïns de Sant Andreu, encara no ha estat feta efectiva" (3)

"El conseller municipal havia promès a la Junta de l'Associació de Veïns de Sant Andreu que l'escola "Pegaso" començaria els seus tràmits el setembre del 1973. Com que el setembre no havia passat res, l'Associació va fer arribar un escrit a l'Ajuntament demanant explicacions. La resposta fou que l'Ajuntament no podia dir res.

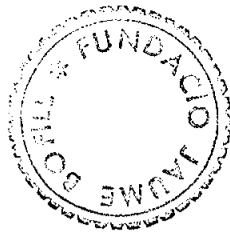
El problema del dèficit s'agreuja ara amb la construcció de 1.196 ^{habitaclis} en aquesta zona dels terrenys de la Pegaso. Seran 6.000 persones aproximadament, de les que més de mil seran nens que necessitaran escoles i amb això tornarem a estar allà on érem: que l'escola a realitzar ja es plantejarà en termes d'una total insuficiència". (4)

(1) El Noticiero Universal, 7-VI-71

(2) Diario Femenino, 20-VI-73

(3) La Vanguardia Española, 22-II-74

(4) Idem.

"(En una sessió pública convocada per les Associacions de Veïns de Sant Andreu i La Sagrera en el local dels Lluisos) El president va afirmar que a Sant Andreu només hi ha un espai verd i tres escoles gratuïtes, dues municipals i una nacional, que sumen 1.817 places escolars per a una població de 50.000 habitants. Va recordar les gestions, totes negatives, realitzades davant l'antic regidor que es va negar a assistir a les assemblees a les que havia estat invitat i no va atendre mai les peticions dels veïns...

La pregunta que es fan ara els veïns és: Per què la immobiliària construeix tan depressa els alts blocs de pisos? Per què l'escola que ha d'acollir 2.000 alumnes no té encara ni els fonaments i els terrenys on s'ha d'ubicar es troben encara ocupats per les casetes del material de la constructura?"(1)

"Unes mil cinc centes persones van assistir ahir al matí a la col·locació de la primera pedra de l'escola que s'aixecarà en els antics terrenys de l'ENASA. L'acte fou una verdadera festa popular i segurament més que això. Un dels assistents deia que l'acció portada a terme per les associacions de veïns de Sant Andreu i La Sagrera representa un canvi qualitatiu en els moviments socials urbans de Barcelona: s'hauria passat d'una situació defensiva davant l'Ajuntament a una acció realment ofensiva...

El moment culminant de la trobada fou quan els presidents respectius de les Associacions de Veïns de Sant Andreu i La Sagrera van col·locar el ciment i van deixar anar la corda que sostenia la primera pedra. Nous aplaudiments i més cançons van acompanyar l'acció decisiva. (2)

"Aquesta és la notícia pelada i redactada pels propis veïns amb molt bon humor i no menys intenció: aquí, senyors o manquen escoles (els cinc centres d'ensenyança estatal i municipal disposen només de 1.820 places de Bàsica) o sobren nens...

(1)Diario de Barcelona, 31-III-74

(2)Tele/Expres, 10-VI-74

Es per això que els veïns han pres la iniciativa. La col·locació de la primera pedra simbòlica fou veritablement un acte popular: es va celebrar amb xocolatada i amb la recollida de les simbòliques inscripcions dels nens dels barris que sol·liciten ésser admesos. Amb això es demostra l'urgent necessitat d'escoles" (1).

"Temps enrera els veïns van col·locar la primera pedra i ara segueixen la seva obra amb maons de cartró.

L'educació ha estat preocupació per un doble motiu. Primerament, per la deficiència que evidencia en si mateix: 3.400 dels 6.000 nens que viuen al barri disposen d'un lloc on estudiar dintre el mateix barri. Segonament, per la insistència amb que els veïns han reclamat una i altra vegada la ubicació d'una escola en els terrenys de la Pegaso. Sembla que aquest segon aspecte ha tingut ja una resposta: aquesta escola tindrà una capacitat de 1.600 alumnes (una mica en inferioritat a la sol·licitada) i estarà així mateix dotada de quatre pistes polidesportives, dues d'atletisme, una piscina i un gimnàs. La col·locació simbòlica de la primera pedra no havia estat efectiva fins ara. Hoserà aquesta construcció simbòlica de cartró? La demanda es fa cada vegada més insistent" (2).

"Aconseguir un institut en el districte IX és quasi tan difícil com lograr la urbanització d'una zona verda o l'asfaltat d'un carrer... també del districte IX... Es bo que els veïns es preocupin per un institut; però no ho és tant que tot recaigui sobre les seves espatlles. Nosaltres suposem que els impostos es paguen amb una intensió concreta" (3).

"El districte IX i molt particularment el barri de Sant Andreu presenten un dèficit espectacular de places escolars, ja que la construcció d'habitaclles per part de les immobiliàries no ha pas anat acompanyada paral·lelament d'una contribució, tant a

(1)Diario de Barcelona, 11-VI-74

(2)Mundo Diario, 10-XII-74

(3)Mundo Diario, 15-I-75

a nivell municipal com ministerial de les places escolars necessàries...

El 19 de març vinent ha estat programada la "Jornada del nen sense escola". Es ferà un recorregut pels carrers de Sant Andreu i la Sagrera i una concentració en els jardins de la Pegado on la primera pedra simbòlica no ha trobat continuïtat. En aquesta darre-
ra es ferà la col·locació d'una maqueta simbòlica de l'escola i es donarà informació de l'estat actual de les gestions i de les etapes previstes.

Per altra banda, els pares, mestres i directors dels centres escolars han elevat al regidor president de la Junta del districte IX les peticions següents que, si es realitzaven, lograren resoldre en gran manera el problema actual:

1. Construcció de l'escola d'EGB prevista en els terrenys de la Pegaso pel curs 1975-1976.

2. Construcció dels centres previstos a Vallès-Concepció Arenal, Irlanda-Vallès i Malats-Vascònia pel curs 1976-1977.

3. Construcció dels Instituts d'Ensenyança Mitja previstos en els terrenys de la RENFE i en el polígon Canyelles pel curs 1976-1977.

4. Construcció d'uns barracons provisionals per a BUP i Escola de Formació Professional i disponibles pel proper curs 1975-1976. La ubicació possible dels mateixos podria ésser els terrenys municipals situats davant del Grup Escolar Sant Pere Nolasc.

5. Utilització diurna de l'Escola Municipal de Formació Professional Juan de la Cierva, situada al carrer Abat Otó, a partir del proper curs 1975-1976.

6. Consecució als terrenys de la RENFE d'una Escola de Formació Professional amb les principals especialitats pel curs 1976-1977" (1).

"El passat 1 d'octubre podia ésser un dia assenyalat pels veïns de Sant Andreu; però no va ésser-ho. El batlle va inaugurar més de mil vivendes realitzades per una constructora particular i un gran centre comercial. Al costat del bloc inaugurat, els terrenys

(1) El Noticiero Universal, 15-III-1975

d'una futura zona escolar -enyorada per tot el barri-
es troben a l'espera d'una disposició de l'Ajuntament
per a començar les obres. Tot feia pensar en una
iniciativa oficial al respecte; però les autoritats
municipals van oblidar-se de la zona escolar un
cop més. L'Associació de Veïns de Sant Andreu in-
formava el dissabte 18 d'octubre a la premsa que la
campanya per aconseguir l'escola continua...

A l'octubre de 1975, a punt d'acabar-se el termini
donat en el seu moment pel delegat de cultura de
l'Ajuntament per a realitzar-se l'escola, resulta
poc comprensible que, quan els pisos són acabats,
els terrenys de l'escola no tinguin encara perspec-
tiva. Els veïns de Sant Andreu i La Sagrera no pa-
ren de preguntar-se: què espera l'Ajuntament per
començar l'escola?" (1).

"Les Associacions de Veïns del districte IX, contestant
a una "mare de família" que havia escrit a un diari
barcelonès amb la preocupació de la suspensió de les
obres de l'iniciat institut pel districte, diuen:
des de fa més de dos anys estem lluitant per aconse-
guir un institut d'Ensenyament Mig en el sector, ja
que amb un cens de 400.000 habitants, no n'hi ha
cap... La realitat del moment actual és que estem
igual que fa dos anys, és a dir, només amb promeses"(2)

"El Col·legi Nacional Sant Pere Nolasc es troba afec-
tat de varies i importants anomalies. La primera és
que hi ha 82 alumnes apilats al menjador del cen-
tre. Aquests nens són de diferents nivells educatius
i això entorpeix la labor diària de manera constant,
a part les desastroses condicions educatives i sani-
tàries que suposen fer-ho amb una instal·lació tan
poc adient...

A més, hi ha 19 aules construïdes i 21 en funciona-
ment. El col·legi té un excusat per 50 alumnes, té
dues fonts que són inutilitzables per manca de desai-
gues, no hi ha vestuaris ni dutxes, no hi ha persia-
nes a les finestres, no es poden projectar diaposi-
tives ni filmines, no hi ha calefacció... Les pro-
testes constants només han trobat tímides promeses"(3)

(1)Canigó, 1-XI-75

(2)La Vanguardia Española, 28-IV-76

(3)El Noticiero Universal, 7-IV-76

"Tres-cents pares i alumnes del col·legi nacional Sant Pere Nolasc van manifestar-se ahir al vespre, amb autorització governativa i protecció policial, pels carrers de Sant Andreu, per tal d'obtenir l'enllestiment de vuit aules, les obres de les quals han quedat paralitzades" (1).

"els veïns del districte IX comencen a estar ja escamats de les bones paraules. Tenen por que, malgrat totes les promeses i declaracions de bones intencions per part de diferents autoritats, el proper curs comenci sense l'Institut que seria l'únic de la zona amb un contingent de població de 450.000 habitants. De moment, ja hi ha més de sis-cents alumnes preinscrits en el Sant Josep de Calasanç i que l'any vinent ja no podran accedir a una plaça; altres 564 tindran que esperar la construcció de l'Institut eternament promès al districte per a poder començar les classes. Aquesta institució sembla que estarà acabada per dintre de dos mesos...

El Ministeri d'Educació i Ciència no ha permès que els preinscrits formalitzessin la seva matrícula ni tampoc ha accedit a contractar els professors que hi han de treballar: aquestes negatives només fan que fer pensar sèriament els veïns"(2).

"Un grup de veïns i treballadors de l'ensenyament de Sant Andreu mostren el seu total desacord en que el col·legi de les Religioses de Jesús i Maria, on s'imparteix EGB, BUP i Formació Professional, hagi decidit tancar aquest darrer ensenyament de manera progressiva" (3).

"La vocalia de joves de l'Associació de Veïns de Sant Andreu va endegar a començament de juny una guarderia improvisada al servei del barri i absolutament gratuïta. 'Vam començar a rebre individualment ofertes de pares per a fer "cangüros" i, des d'aquell moment vam prendre consciència del problema i vam decidir iniciar l'experiència'.

(1)Avui, 19-VI-76

(2)Mundo Diario, 17-VII-76

(3)El Correo Catalán, 8-VII-77

Tot aquest tinglado tan interessant deixarà de funcionar el 15 de setembre quan les poques guarderies del barri obrin altra vegada les seves portes. 'Intentem que els pares es sensibilitzin i assumeixin el problema col·lectiu de l'educació dels nens a un barri. Ens agradaria que aquesta experiència pilot no quedés aïllada' " (1).

...

...

En síntesi, la base reivindicativa del recull anteriorment citat la constitueixen essencialment els extrems següents:

- i. Hi ha un desequilibri de forces a Sant Andreu entre l'ensenyament públic i el privat; aquest desequilibri es concreta en la desproporció favorable a l'ensenyament privat dels efectius institucionals i del nombre de places escolars. Això encareix notablement el cost de l'ensenyament que recau, en definitiva, sobre les disponibilitats econòmiques de les famílies amb fills amb edat escolar. L'única solució adoptada per les instàncies administratives ha estat la de subvencionar l'escola religiosa privada.
- ii. Una guarderia de 75 places és incapaç de satisfer la demanda d'un sector tan poblat com el de Sant Andreu. A més, les característiques de dependència econòmica de la mateixa fa que la demanda concreta de places excedeixi extraordinàriament les seves possibilitats.
- iii. L'àrea geogràfica de Sant Andreu no es beneficia de les inversions públiques en dotacions escolars. El màxim que s'ha lograt és l'increment o ampliació de places en institucions ja existents. Això agreuja considerablement la situació.
- iv. Una lluita extraordinària ha comportat la recuperació dels terrenys de l'empresa ENASA -la Pegaso o, més concretament, la Hispano Suïssa pels veïns-. Les dificultats burocràtiques i administratives feien, sovint, pensar als veïns que la qüestió estava en un punt mort. Després de molts actes populars i moltíssimes gestions portades a terme, sembla que en definitiva la construcció d'aquesta escola és un fet que es veu sensiblement agreujat per un notable increment d'habitacles promoguts per l'empresa CEVASA.

(1) Mundo Diario, 21-VIII-77.

Aleshores, allò que podia ésser una gran solució al problema escolar de la zona (l'increment de les places escolars) es veu sensiblement modificat per l'increment d'una nova demanda de places generada pels nous veïns. (1)

- v. Una lluita en la qual Sant Andreu ha participat encara que afecta a una àrea molt més àmplia és la que es refereix a la necessitat d'un Institut d'Ensenyament Mig pel districte IX. En definitiva, després de molts estira i aflixa s'ha lograt la ubicació d'aquesta institució a la confluència Valldaura-Rio de Janeiro.
- vi. El mal estat d'una de les poques institucions públiques de Sant Andreu ha generat també protestes i manifestacions. L'escola nacional Sant Pere Nolasc ha anat subsanant les seves anomalies infraestructurals sota la pressió constant dels pares i educadors de la mateixa.
- vii. Un darrer aspecte de la reivindicació ha estat la defensa de les poques places de formació professional de que disposa Sant Andreu. No és la manca d'interès per la Formació Professional la que es manifesta al barri, sinó que les poques possibilitats d'aquests estudis fan que els passos dels futurs candidats s'encaminin cap a d'altres àmbits de l'ensenyament.

Nota: En els retalls de premsa transcrits hi ha moltes afirmacions numèriques que no s'ajusten de cap manera a la realitat del barri; ni en el que es refereix a educació ni quant vol incidir sobre dades globals de la zona de Sant Andreu. Aquest fet és degut a dues raons: 1) Sovint no es distingeix entre Sant Andreu i districte IX, i 2) Quan d'una reivindicació es tracta, hi ha una tendència evident a inflar indiscriminadament la problemàtica per a millor fer-se escoltar. Aquesta segona explicació és molt comprensible des del punt de vista de la psicologia social.

(1) En el capítol sobre urbanisme ja s'ha tractat àmpliament la qüestió de les dades concretes que diuen referència a aquesta reivindicació. Es per això que aquí ens limitem a sintetitzar únicament l'aspecte que afecta exclusivament a l'escola.

2. La població en edat escolar per barris

A l'anàlisi que segueix, hem intentat una sectorització per edats d'escolaritat en uns intervals que, d'una banda, obeïssin a ls diversos nivells en que es troba desagregat l'ensenyament actualment i, per altrabanda, ens hem trobat condicionats per les dades demogràfiques que no ens permetien ésser extraordinàriament puritans en la fidelitat a aquestes sectoritzacions. En la lluita dicotòmica entre la conveniència i les possibilitats, hem lograt, malgrat tot, operar uns intervals que funcionalment no distorsionessin radicalment la nostra anàlisi.

Aquest intervals, definitivament, són els següents:

De 0 a 3 anys: edat de guarderia (no ens ha estat possible fer la deguda distinció entre aquesta i el jardí d'infància).

De 4 i 5 anys: el grau de parvulari.

De 6 a 13 : l'Educació General Bàsica (no ens ha estat possible distingir entre la primera i la segona etapa).

De 14 a 17 : el Batxillerat Unificat Polivalent i la Formació Professional.

Malgrat les dificultats d'ordre tècnic apuntades, creiem que aquests intervals són suficientment operatius per a fer la nostra anàlisi en el camp específic de l'ensenyament. Heus aquí el quadre global d'aquesta població desagregada per barris:

Barris	Guarderia		Parvulari		EGB		BUP i FP		Total	
	T.	%	T.	%	T.	%	T.	%	T.	%
Besós	976	25'7	493	12'9	1603	42'2	725	19	3797	31'9
Mercadal	362	24'9	192	13'2	605	41'5	297	20'4	1456	12'3
Sant Pacià	787	23'2	437	12'9	1518	44'7	653	19'2	3395	28'5
Estadella	630	24'6	333	13	1112	43'5	484	18'9	2559	21'5
Roquetes	186	27'2	96	14	294	42'9	109	15'9	685	5'8
Total	2951	24'8	1552	13	5132	43'1	2268	19'1	11892	100

La lectura del quadre precedent ens posa ja en estat d'alerta sobre petites diferències significatives reveladores de tendències que evoquen petites dissimilituds.

En primer lloc, el barri Besós i el de Roquetes presenten un predomini relatiu molt significatiu de l'etapa de guarderia (edats compreses fins els tres anys). La significació és claríssima en el barri Roquetes on la diferència és d'un 2'4 %.

Així mateix, al barri Roquetes presenta un predomini relatiu de l'edat de parvulari (els 4 i 5 anys). Això evoca el fet que segurament que és el barri més jove de Sant Andreu o almenys és l'àrea on la reconversió recent ha estat més efectiva.

Pel que es refereix als períodes d'ensenyament obligatori pròpiament dit (dels 6 als 13 anys), és a dir, l'etapa d'EGB, el barri de Sant Pacià posa en evidència unes diferències favorables significatives.

Finalment, pels períodes del BUP i la Formació Professional (entre els 14 i els 17 anys), és el barri de Mercadal on la diferència és més significativa.

Això i fins aquí pel que es refereix al quadre precedent. Però ens cal interrogar-nos encara sobre quin dels nostres barris de Sant Andreu és el qui ostenta més població en edat escolar sense tenir compte de les diverses etapes i dels diversos nivells. Heus aquí aquesta relació:

<u>Barris</u>	<u>% població</u>	
	<u>en edat escolar</u>	<u>total d'habitants</u>
Besós	31'9	30'5
Mercadal	12'3	13'3
Sant Pacià	28'5	30'2
Estadella	21'5	20'2
Roquetes	5'8	5'8
Total		100

Queda evident que els barris ^{Besós} Besós i Estadella són els que proporcionalment tenen més població en edat escolar considerada relativament a la població general que habita aquests barris. Això accentua encara més les diferències per nivells anteriorment apuntades.

3. Les institucions escolars a Sant Andreu

A l'apèndix hem citat el llistat global d'escoles de Sant Andreu que han entrat a formar ^{part} d'aquesta anàlisi. Pel que afecta a les elaboracions que segueixen, no pensem segregar jamai la informació, és a dir, pensem que fonamentalment cal analitzar el col·lectiu i jamai l'individual.

A la classificació que segueix, el criteri fonamental d'encaix d'una determinada escola en una categoria determinada és l'econòmic; és per això que identifiquem l'escola municipal en l'escola pública i així mateix l'escola privada subvencionada. Ja sabem

que això no és pas del tot cert; però amb aquest criteri aillem l'escola privada no subvencionada a la categoria econòmica d'escola cara, deixant precisament tota la resta d'institucions escolars a la categoria global i indeterminada de menys cara o totalment gratuïta. Malgrat que, efectivament, aquesta darrera no sigui absolutament una entitat real puix que almenys les permanències vénen a entorpir la seva absoluta gratuïtat, creiem que aquesta classificació té probabilitats més segures d'ajustar-se efectivament a una situació de fet.

Amb aquestes precisions d'entrada, heus aquí la relació de les institucions escolars de Sant Andreu, agrupades segons els nivells i amb l'especificitat de la seva categoria econòmica:

<u>Nivell</u>	<u>Privada</u>	<u>Pública-Municipal-Privada subvencionada</u>			
Guarderia		1			
Parvulari	7	4			
EGB	9	3	2	3	
EGB+FP		1			
FP		1		3(empresa)	
Total	16	3	6	7	34
	(49'4)	(14'7)	(18'6)	(20'6)	(100%)

Nota: Normalment els parvularis accepten els infants a partir dels dos anys i és per això que de guarderies pròpiament dites només n'hi ha una. Aleshores, alguns parvularis tenen nens de guarderia (jardí d'infància, per a ésser més exactes) i així mateix algunes escoles d'EGB ~~que~~ tenen també parvulari. Per altra banda, algunes escoles d'EGB tenen també BUP. No ens ha estat possible d'especificar més aquesta informació.

En el compteig global de les institucions escolars, no hem tingut compte de l'escola Pegado que, no estant ubicada a Sant Andreu, acull un alumnat important del barri i que fou objecte de l'interès reivindicatiu dels seus veïns com ha quedat clar anteriorment. En apèndix donarem una informació, la més completa possible d'aquesta institució escolar.

D'aquesta informació sobre les institucions escolars, ja es veu que pràcticament la meitat de ~~les seves~~ ^{d'elles} institucions són privades. Aquesta generalització a nivell d'escoles no diu res mentre no es faci l'anàlisi desagregada per nivells i pel contingut global del seu alumnat. De totes maneres, almenys fins ara, ja es veu que la primera reivindicació dels veïns té el seu fonament.

4. Les edats de guarderia (0-3 anys) a Sant Andreu

De guarderia pròpiament dita, com ha estat ja dit, a Sant Andreu només n'hi ^{ha} una. Es tracta de ^{la} Guarderia "Virgen del Mar" que depèn de l'Auxili Social i, en darrer terme, del Ministeri del Treball. Es tracta d'una institució amb una capacitat de 75 places de les que no totes són de les edats de guarderia. Només 52 són nens i nenes de menys de 3 anys d'edat.

Per altra banda, es tracta d'una institució adreçada a la mare treballadora primordialment i és completament gratuïta; totalment a càrrec econòmic del Ministeri.

Així, doncs, tenint en compte que als parvularis pròpiament no s'admeten a infants de menys de dos anys, cal pensar que l'única institució que té infants de mesos o, com a màxim, dos anys és aquesta guarderia de l'Auxili Social.

Com que el nostre interval d'edat va fins els tres anys, no ens és possible desagregar més aquestes edats compreses en l'interval. Es per això que donem les dades següents, només tenint compte de la gratuïtat o no d'aquestes places de guarderia:

	<u>nens</u>	<u>nenes</u>	<u>total</u>
<u>Edat de guarderia (0-3 anys)</u>	404	352	756

A una població total de 0 a 3 anys de 2951 habitants, els 756 infants escolaritzats suposen el 25'6 % de la mateixa. (l'estàndard d'escolarització en aquests períodes està establert en el 25 % (1)). Per tant, ens trobem, malgrat tot, dintre una certa normalització en l'escolaritat dels infants d'aquestes edats.

Amb tot, cal tenir present que la pràctica totalitat, és a dir, 93'1 % dels mateixos es troben en edats superiors als dos anys. Amb aquesta matisació, ens és permès parlar de dèficit? La resposta no és pas fàcil; però intuïm que a Sant Andreu pot existir realment un problema per a la mare treballadora a les edats inferiors als dos anys. Com que ja ha estat analitzat al capítol demogràfic, el 25'4 % de la població activa és femenina i cal suposar que en aquesta hi ha moltes dones casades i amb fills. No podem perfilar més enllà la nostra anàlisi.

El que sí ens sembla definitiu pel que respecte al tema que ens ocupa, és la diferent distribució d'aquestes 756 places per sectors d'ensenyament. La relació següent ens sembla que és prou

(1) Aquests estàndards i els demás que seran citats posteriorment, han estat elaborats per la Corporació Metropolitana de Barcelona, Estudio de necesidades del Plan de Equipamientos, Gabinet Tècnic de Programació, Programa de Estándares, Juny, 1977.

clara:

	<u>places</u>	
Sector públic (municipal o estatal):	146	19'3 %
Sector privat	: 610	80'7 %

Per tant, la major part d'aquestes places disponibles pertanyen o són ofertes pel sector privat. El que vol dir un encariment extraordinari i una porta oberta a les possibilitats especulatives dels empresaris de l'ensenyament.

5. Els parvularis a Sant Andreu (4 i 5 anys)

Els parvularis són abundants a Sant Andreu. Només cal tenir en compte que 25 de les 34 institucions escolars del barri tenen aules d'aquestes edats. I encara hi ha 11 escoles que o tenen únicament parvulari o que simultanegen aquest amb la guarderia.

Malgrat, doncs, que ens trobem en un període en que l'ensenyament no es considera obligatori, Sant Andreu disposa d'amplis efectius al respecte.

Aquí ^{disposen} de força informació que lliurem tot seguit:

Parvulari

Aules: 56

Llocs escolars: 2.114

Alumnat: nens 835 - nenes 910 / Total: 1745

Mestres: homes: 2 - dones: 67 / Total: 69

Subalterns o administratius: homes 1 - dones 8 / Total: 9

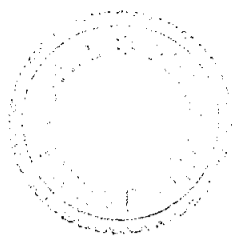
Places de menjador disponibles: 138 (totes elles efectivament ocupades)

...

...

La primera cosa que ens sembla que cal destacar és que es descobreix un bon equipament a partir de la relació aules/mestres. En definitiva, corresponen 1'23 mestres per aula. En aquest nivell de l'ensenyament, normalment, hi ha una correspondència entre el nombre d'aules i el nombre de mestres; és per això que subratllem aquesta dada. Per altra banda, algunes d'aquestes escoles disposen també d'un personal administratiu o subaltern.

Un segon element a subratllar és la discrepància entre les disponibilitats de places en el conjunt d'aquestes aules (2114) i les places efectivament ocupades (1745). Aquestes són el 82'5 % de les possibilitats ofertes; o sigui, que hi ha un 17'5 % de places que no s'utilitzen.

Aquesta situació de no ocupació total de les places ofertes, s'il·lustra encara més quan es contempla la població total de Sant Andreu de 4 i 5 anys (1552 persones) i se la compara amb les xifres anteriors. Les places ofertes són el 136'2 % de la població en edat de parvulari i les places efectivament ocupades són el 112'4 % de la mateixa. Es a dir, no solament sobren places escolars de parvulari a Sant Andreu, sinó que aquestes excedeixen notablement el col·lectiu de la població en edat de parvulari.

Un tercer element a considerar és la densitat escolar. Les places efectivament ocupades donen l'índex de 31'2 alumnes/aula; les places ofertes donarien l'índex de 37'8 alumnes/aula. En realitat, no es pot parlar a Sant Andreu d'una sobrepoblació d'alumnes per aula en el nivell de parvulari. (1)

Finalment, una darrera consideració diu relació a les 138 places de menjador que només són el 7'9 % de la població efectivament escolaritzada. I encara que d'entre elles, només 23 són gratuïtes. En aquest sentit cal pensar que l'equipament és extraordinàriament deficitari.

En aquest aspecte és interessant fer també l'anàlisi diferencial entre les places efectivament ocupades segons els sectors de dependència del conjunt de les mateixes. Heus aquí aquesta relació:

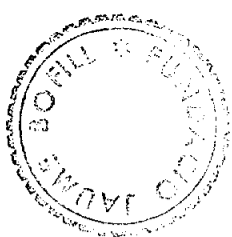
<u>sector</u>	<u>alumnes</u>	<u>%</u>
públic (estatal o municipal)	478	27'4
privat	<u>1267</u>	<u>72'6</u>
	1745	100

Aquí també, com en el cas de la guarderia, quasi les tres quartes parts de les places de parvulari es troben en mans de la iniciativa privada. Pel que diu referència a l'ensenyament no obligatori, doncs, la privacitat de la dependència dóna la raó als veïns en la seva reivindicació tan repetida.

6. L'educació General Bàsica a Sant Andreu

A diferència dels nivells precedents, ens trobem ara davant l'anomenat ensenyament obligatori. Per tant, el to d'exigència

(1) Els estàndards aquí es troben en un 40 % d'escolarització i a una densitat de 30 alumnes/aula.

ara és molt més definitori i, en certa manera, molt més absolut. D'entrada, Sant Andreu sembla ben equipat d'efectius d'EGB. Vegem-ho.

Educació General Bàsica:

Aules: 175

Places escolars ofertes: 6.816

Alumnat: nens 3132 - nenes 3624 / Total: 6756

Mestres: homes 73 - dones 169 / Total: 242

Subalterns o administratius: homes 14 - dones 70 / Total: 84

Places de menjador disponibles: 1642

Places de menjador efectivament ocupades (torns): 2040

Alumnes transportats col·lectivament: 115

...

...

D'aquestes dades, la primera cosa que cal subratllar és el notable equipament en persones ensenyants que ostenten aquestes institucions. Corresponen a un 1'4 professors per aula. Efectivament, en tractar-se d'un ensenyament més diversificat requereix així mateix una especialització més acurada del personal ensenyant, sobretot en el que es refereix específicament a la segona etapa d'EGB.

Un altre element analític a considerar és que de les places escolars ofertes a les efectivament ocupades hi va una diferència mínima. Estadísticament aquesta diferència és només de 60 places; però sembla un bon indicador que encara hi hauria més possibilitats d'acolliment d'alumnes amb els efectius de que es diposa actualment. Aquesta diferència suposa només el 0'9 % de les places disponibles.

De totes maneres aquí també, des del punt de vista estadístic, a una població de 5.132 nens i nenes de 6 a 13 anys, les places ofertes suposen el 132'8 % d'aquest alumnat i les places efectivament ocupades el 131'6 %. Es a dir, les places escolars efectivament en servei a Sant Andreu, excedeixen també notablement la població que habita el barri i que es troba en edat d'EGB.

La densitat d'alumnes per aula (que aquí l'estàndard es situa a 35 alumnes/aula) és al barri de 38'6. (1) Ens sembla que aquest promig de 38'6 alumnes/aula planteja serioses sospites sobre la qualitat educativa mitja d'aquestes institucions escolars. Donat que precisament es tracta d'una mitja, cal pensar hipotèticament en una dispersió que fàcilment pot superar en alguns casos els 40 alumnes/aula.

(1) Amb tot, el Ministeri prossegueix creient que l'estàndard ideal és el de 40 alumnes/aula i amb aquest criteri condiona les subvencions.

Les places de menjador disponibles només atenyen el 24'3 % de l'alumnat. Però es resol la deficiència amb l'organització de torns de menjador i és d'aquesta manera que s'aconsegueix proveir de lloc al menjador al 30'2 % de l'alumnat. D'aquest 30 %, quasi la tercera part (31'2 %), són places efectives de menjador en escoles públiques o municipals; les altres dues terceres parts, pertanyen a institucions privades.

Finalment, hi ha només 115 alumnes que són transportats col·lectivament; això presuposa que la seva procedència és de racons més allunyats de la ciutat. De totes maneres, es tracta d'un nombre insignificant (només 1'7 % de la població efectivament escolaritzada). Ens sembla indicador que tots ells siguin d'institucions privades.

Una darrera dada ens sembla important d'evocar. Aquesta vol respondre a la pregunta de saber, quantes d'aquestes places efectivament ocupades pertanyen al sector públic i quantes al privat? Heus aquí la relació:

<u>sector</u>	<u>alumnes</u>	<u>%</u>
públic (estatal, municipal i privat subvencionat)	4.114	60'9
privat	<u>2.642</u>	<u>39'1</u>
	6.756	100

L'estàndard que correspon al sector públic segons la Corporació és el 80 %. Es atenint-nos a aquest criteri, que, malgrat la gran proporció o la proporció superior d'alumnes de l'ensenyament d'una manera o altra fet públic, considerem que l'índex de Sant Andreu és encara massa favorable a l'ensenyament privat (es tracta d'un 19'1 % de places que encara haurien de dependre del sector públic que, a les magnituds que ens movem, signifiquen o totalitzen 1.290 alumnes).

7. El Batxillerat Unificat Polivalent a Sant Andreu

Són cinc les institucions d'ensenyament que imparteixen el BUP; però en aquesta elaboració només hem tingut compte de quatre col·legis religiosos perquè la quinta, l'Acadèmia Catalunya del Passeig Fabra i Puig, número 51 no ha volgut revelar les dades de referència. Sempre hom està exposat a susceptibilitats d'aquesta mena que, en certa manera, impossibiliten l'aproximació adequada a la realitat. Serà, potser, per un cert temor o mala consciència prèvia?

Evidentment, les cinc institucions de BUP són privades subvencionades. Les dades globals que fan l'objecte de la nostra anàlisi són les següents:

Batxillerat Unificat Polivalent (BUP)

Alumnat: en règim diurn 710 - en règim nocturn 196 / Total: 906

Professorat: homes 22 - dones 37 / Total: 57

Administratius: homes 1 - dones 16 / Total: 17

Capacitat de les escoles: 713 places.

Dependència: 2 de l'INEM Verdaguer, una del Maragall i una de l'Ausias
... .. March.

La primera cosa que cal notar és que en règim diurn aquestes escoles funcionen pràcticament a ple rendiment; no així en règim nocturn que només funcionen al 27'5 % de les seves possibilitats.

En segon lloc, ens sembla significatiu que l'ensenyament del batxillerat a Sant Andreu funcioni pel sistema de les subvencions a la institució privada i, en el nostre cas, la religiosa. Donat que les institucions escolars que es dediquen al BUP són femenines, tenim que, en definitiva, d'aquestes places (906) únicament 31'7 % és a dir, no arriba a la tercera part, són per a nens. Què fan els nens de Sant Andreu quan acudeixen al BUP?

Pels reculls de premsa anteriorment analitzats, hem pogut veure que l'Institut d'Ensenyament Mig Sant Josep de Calasanz acull molts adolescents del nostre barri. Per altra banda, en aquests moments, ja ha entrat en funcionament el tan reivindicat Institut del districte IX a la confluència entre el Passeig de Valldaura i l'Avinguda Rio de Janeiro. Possiblement aquesta institució acull també molts adolescents del nostre barri.

Per la resta, les dades anteriors són purament descriptives de la situació real en que es troba l'ensenyament del BUP a Sant Andreu; no creiem poder fer més induccions analítiques partint del seu contingut.

8. La Formació Professional a Sant Andreu

Són varies les institucions d'ensenyament que es dediquen o tenen oferta de possibilitats formatives en aquesta àrea: es tracta de tres institucions privades, una Escola de Formació Professional i tres escoles d'empresa.

Cal dir també que a Sant Andreu es dona un ventall de possibilitats formatives extraordinari; el fet troba la causa en la diversitat de petites escoles que depenen d'empreses i que tenen un ensenyament professional adequat a les seves necessitats. Aleshores la suma dels interessos diversos dóna precisament aquesta oferta d'estudis tan diversificada.

Diríem també que l'alumnat ressenyat més amunt no necessàriament és del barri de Sant Andreu; l'única cosa que hem intentat és aproximar-nos, el més fidelment possible, a la formació professional que s'imparteix a Sant Andreu.

Encara que, ja amb les dades que posseïm, hi hagi un excedent de capacitat de les aules sobre l'alumnat efectivament escolaritzat, (130 places) aquell encara pot ésser més ampli perquè, de fet, ens ha mancat informació de les dues acadèmies privades que tenen ensenyament professional. Es a dir, l'excedent és més gran.

Per la resta, aquestes dades són purament descriptives i no ens és possible arribar a induccions posteriors al respecte.

...

...

Tant el BUP com la Formació Professional corresponen a l'interval d'edat entre els 14 i els 17 anys. Podem posar en relació la població global d'aquest interval amb els alumnes escolaritzats efectivament en aquestes etapes per a intentar de veure'n els possibles dèficits. Heus aquí aquesta relació:

Població entre 14 i 17 anys: 2.268
Alumnes BUP: 906
Alumnes FP: 615
1.521

L'alumnat és el 67'1 % de la població que teòricament es troba en aquest període d'edat. 59'6 % d'entre ells realitza estudis de BUP i 40'4 % de FP.

Què fa efectivament la tercera part restant? Ja estan ocupant una plaça laboral? De fet, segons els estàndards anteriorment apuntats, el 80 % d'aquesta població hauria d'estar efectivament escolaritzada; per tant, aquest dèficit afectaria a 12'9 % de la població entre 14 i 17 anys, que en nombres absoluts suposa un total de 293 alumnes.

Es troben en aquests moments escolaritzats a BUP de l'Institut del Districte IX (Passeig Valldaura-Avinguda Rio de Janeiro)? ^{Finis aquí} ~~En~~
~~aquests moments~~, no estem pas ^{en} a mesura de respondre adequadament a aquests interrogants perquè hi ha massa elements que s'ens escapen.

9. A manera de generalització

1. El barri Roquetes (al nord i limitant amb l'Avinguda Meridiana) és el que té més població als intervals que corresponen al preescolar, tant pel que respecta a la guarderia com al parvulari.

Per altra banda, la població més nombrosa de 6 a 13 anys, és a dir, el període d'ensenyament obligatori, es troba al barri de Sant Pacià i la de 14 a 17 (BUP i FP) al barri del Mercadal. Ambdós són els més antics de Sant Andreu.

2. Pràcticament la meitat de les escoles de Sant Andreu són privades. L'altra meitat es distribueix entre la pública, la mu-

nicipal i la privada subvencionada (que aquesta darrera supera pràcticament la quinta part de les institucions escolars).

3. Malgrat que, aparentment, la població en edat de guarderia té la seva plaça escolar, intuïm fundadament que per a la mare treballadora de Sant Andreu es dóna un seriós problema d'ubicació dels seus fills a les edats inferiors als dos anys. Com que els parvularis no admeten a infants de menys de dos anys, hi ha una evident manca d'equipament pels infants dits pròpiament de guarderia o de maternal.

Per altra banda, cal subratllar que el 80 % de les places ofertes a Sant Andreu de 0 a 3 anys són privades; el que vol dir un notable encariment generalitzat de l'ensenyament en aquesta etapa.

4. Hi ha un rellevant equipament escolar a parvulari; no solament per la quantitat de places ofertes, sinó també per l'índex de persones ensenyants. Es a partir d'aquests postulats que podem dir que el nombre d'alumnes efectivament escolaritzats, excedeix de molt la població entre 4 i 5 anys que habita a Sant Andreu, no observant a l'ensem una significativa sobresaturació a les aules.

Per altra banda, cal subratllar el gran dèficit de places de menjador en aquesta etapa i, com abans per a la guarderia, quasi les tres quartes parts de les places perteneixen al sector privat. Val a dir que al preescolar l'escolarització és cara a Sant Andreu.

5. A l'Educació General Bàsica es repeteixen algunes de les mateixes constants que al parvulari. Per exemple, hi ha un notable equipament mig en professorat i també s'observa un excedent de l'alumnat efectivament escolaritzat sobre la població de 6 a 13 anys que habita a Sant Andreu. Amb tot, les diferències són fortes: les places ofertes es corresponen sensiblement a les places efectivament ocupades encara que aquest ajustament es pagui al preu d'una relativa saturació d'alumnat a les aules, és a dir, un cert excedent d'alumnes/aula.

Les places de menjador són deficitàries, puix que només proveeixen serveis a una escassa tercera part de l'alumnat.

Finalment, malgrat que la diferència aquí no sigui tan pronunciada, encara hi ha un excessiu nombre de places que depenen del sector privat. Es per això que sembla que l'encariment innecessari de l'ensenyament sigui una constant al barri de Sant Andreu. A part d'aquest extrem, que repercuteix fortament en les economies familiars, és una porta oberta a tota mena d'especulacions i negocis fets sobre

sota la base del lucre pedagògic.

6. El batxillerat a Sant Andreu funciona únicament pel sistema de les subvencions a l'escola privada. Una de les coses que crida més l'atenció és la poca provisió de places per a nois a BUP, puix que només una tercera part dels alumnes són del sexe masculí. De les escoles que reben la subvenció, tres són femenines. On van els nois adolescents de Sant Andreu quan fan l'opció del batxillerat després de l'obtenció del títol de graduat escolar?

7. A Sant Andreu hi ha un ampli ventall de possibilitats alternatives pel que es refereix a la formació professional. S'observa, per altra banda, un manifest excedent de places sobre els alumnes efectivament escolaritzats.

Finalment, tant pel que es refereix al BUP com a la FP, ambdós ensenyaments cobreixen efectivament les dues terceres parts de la població de Sant Andreu entre els 14 i els 17 anys. Cal pensar que la resta està ja ocupant una plaça laboral?

...

...

Malgrat que a Sant Andreu parlar dels problemes de l'ensenyament ha deixat sempre un mal regust de boca, donada la conflictivitat històrica desplegada pels veïns del barri entorn d'aquestes qüestions; queda clar que la problemàtica escolar no pot ésser de cap manera un problema quantitatiu (de nombre de places escolars), sinó més aviat qualitatiu (encariment de l'ensenyament per la seva dependència quasi generalitzada del sector privat).

En la nostra anàlisi, no hem pas entrat en el detall de saber certs aspectes qualitatius que podrien ésser d'una certa rellevància (espai mesurat en metres quadrats, condicions higièniques de les institucions, disposició i dimensionat de la sortida exterior o pati, etc.). Malgrat aquesta limitació, creiem que el resultat de la nostra recerca pot ésser fidel per a dirigir la política de la lluita del barri cap on veritablement s'intueix la problemàtica específica de Sant Andreu. En part, pensem haver reforçat les reivindicacions ja esmentades; en part, creiem haver encaminat certes pressions reivindicatives possibles per a camins d'objectivitat i de realisme.

Apèndix I

Llistat complet de les escoles que integren la nostra anàlisi

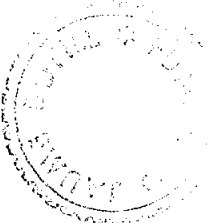
1. Guarderia Virgen del Mar, Castellbell, 1-3 (edats de guarderia i parvulari).
2. Parvulari Ardilla, Vasconia, 17
3. Parvulari Bambi, Sant Mariano, 6 (té també edats de guarderia)
4. Parvulari Caperucita Roja, Ignasi Iglesias, 146
5. Parvulari Walt Disney, Padre Secchi, 22 (té també guarderia)
6. Parvulari Bon Camí, Doctor Sampons, 58 (idem)
7. Parvulari Splait, Ignasi Iglesias, 9 (idem)
8. Parvulari Estel, Sant Andreu, 433 (idem)
9. Parvulari Pulgarcito, Coroleu, 66
10. Parvulari Pinocho, Sant Andreu, 122
11. Parvulari Girasol, Montsech, 15 (té també guarderia)
12. Parvulari San Alfonso, Malats, 30 (idem)
13. Escola Nacional Codolà i Gualdo, Passeig Torras i Bages (Casa Bloc), (edats de parvulari i EGB)
14. Escola Nacional Sant Pere Nolasc, Guardiola i Feliu, 5 (edats EGB)
15. Acadèmia Cultura, Sant Andreu, 303 (edats parvulari, EGB i FP)
16. Acadèmia Víctor, Sant Andreu, 321 (edats parvulari i EGB) (1)
17. Pedagogium Sant Jordi, Neopàtria, 75 (edats de guarderia, parvulari i EGB) (2)
18. Escoles Laia, Neopàtria, 74-76 (idem) (3)
19. Escoles Nacionals Pintor Fortuny, Sant Andreu (edats EGB)
20. Escoles Jesús i Maria, Passeig Fabra i Puig, 108 (edats de parvulari, EGB, BUP i FP)
21. Escola Nostra Senyora de la Mercè, Ramon Batlle, 41 (edats de guarderia, parvulari, EGB i BUP)
22. Escola Nostra Senyora de la Soletat, Segre, 35 (parvulari i EGB)
23. Escola Sagrada Família, Arquímedes, 60-62 (parvulari, EGB i BUP)
24. Col·legi Jesús, Maria i Josep, Sant Sebastià, 55 (idem)
25. Col·legi Ignasi Iglesias, Torras i Bages, 108 (EGB)
26. Acadèmia Andresense, Fabra i Puig, 3 (EGB)
27. Acadèmia Balmes, Juan Torras, 9 (parvulari i EGB) (4)

(1) Té un altre local al carrer Comerç, 5

(2) Idem al carrer Sant Andreu, 121

(3) Idem als carrers Sant Andreu, 65 i Vallès

(4) Aquesta escola desapareix com EGB i a partir del curs vinent només serà parvulari.

-
28. Acadèmia Catalunya, Fabra i Puig, 51 (EGB a partir de quart i BUP)
 29. Pedagogium Catalunya, Languedoc, 89 (edats de guarderia, parvulari, EGB fins a tercer)

Nota: Aquestes dues escoles són la mateixa institució. Sabem de l'existència del BUP i de la possibilitat de l'obtenció del títol de Graduat Escolar, però ens ha estat denegada tota informació al respecte.

30. Escola de Formació Professional Juan de la Cierva, Abat Otó, 81
31. Escola d'aprenents de la Maquinista Terrestre i Marítima, Fernando Junoy, 264
32. Escola de Formació Professional de la RENFE, Garrofers, s/n
33. Escola d'aprenents ENASA, Sagrera, 179
34. Escola Municipal de Formació Domèstica Teresa de Jesús, Sant Andreu, 2 (edats de parvulari i EGB)

Apèndix. Sobre l'escola Pegaso.

L'escola Pegaso, ubicada just al límit del nostre barri i acollint efectivament molts alumnes de Sant Andreu tenia una real interès d'ésser coneguda. Tal com hem dit més amunt, oferim la informació de l'escola a part sense agrupar-la amb totes les altres institucions escolars; la raó és perquè la ubicació és forània a Sant Andreu, perquè és de molt recent creació i perquè ha estat rodejada d'una aurèola de conflictivitat que en fa veritablement un cas atípic.

Tant la reivindicació de l'escola com el seu funcionament és fruit d'una lluita que no és pas exclusiva de Sant Andreu, sinó que ha comptat amb la col.laboració d'entitats i organitzacions d'àmbit molt més ample que el barri de Sant Andreu. La procedència efectiva de l'alumnat repon a àrees geogràfiques molt heterogènies, malgrat que la proximitat amb Sant Andreu digui efectivament una incidència rellevant a aquest barri. Seria imperdonable oblidar-la ja que ha estat un punt àlgid de les activitats reivindicatives de l'Associació de Veïns de Sant Andreu.

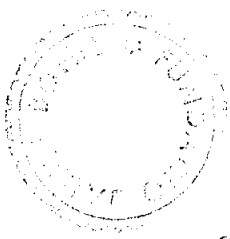
Quan hem tractat les qüestions urbanístiques, hem fet una àmplia al.lusió a la lluita pels terrenys de la Pegaso; ens limitarem ara a una referència explícita a l'escola. De fet, la història de l'escola Pegaso comença al mateix moment en que comencen a edificar-se les parets.

Alguns veïns que ja havien estat presents en les lluites pels terrenys, convoquen les primeres assemblees per a la constitució i funcionament de la futura escola; només anaven guiats per la preocupació de que no fos un producte més del motllo estàndard existent, sinó que pretenien que pretenien que, ja del començament, fos una autèntica escola del poble i pel poble. Segons xifres que ens faciliten els nostres informants (responsables actuals de l'escola) l'assistència a aquestes assemblees fou nombrosa.

Les primeres idees clares i que dirigiran tota la polèmica són:

- no a les permanències
- nombre màxim de 30 alumnes/aula.

Aquestes característiques demanaven uns professors que també volguessin i estiguessin disposats a portar les reivindicacions a terme. D'aquí que es va fer una crida a professionals de l'ensenyament que, a la vegada que acceptessin les dues idees-marc, volguessin el.laborar amb els pares i veïns els criteris pedagògics i de funcionament de la futura escola.

Es precisament aquí on encara es centra avui tota la situació conflictiva de l'escola, ja que davant d'aquest panorama la resposta del Ministeri d'Educació i Ciència fou un no als 30 alumnes/aula i a la contractació dels mestres proposats pels pares. Al mateix temps, el M.E.C. nomenava a 57 mestres per l'escola Pegasó.

A partir d'aquí s'intenta un diàleg entre tots: pares, veïns, mestres del M.E.C. i mestres proposats pels pares, tenint com a base irrenunciable els punts bàsics que han estat dits més amunt i que havien de configurar la futura escola.

Passats els primers tempteigs de diàleg, els mestres del M.E.C. abandonen l'escola, ja que no estaven fonamentalment d'acord en l'acceptació de la línia proposada. Només set d'entre ells es queden perquè accepten aquells punts bàsics.

El dia 26 de setembre del 1977, s'obra l'escola amb 37 mestres proposats pels pares i, per tant, sense un contracte i amb els 7 contractats pel M.E.C. Total, doncs, 44 mestres. Per a arribar als 64 necessaris, es va tenir que recórrer als pares i les mares que, sota el guiatge dels mestres, es fessin càrrec de les classes dels més petits.

Malgrat tot, prossegueixen les pressions per a que el M.E.C. contracti més professionals; però no s'arriba a cap acord. Les moltes accions portades a terme entre les que cal comptar el tancament en el Parlament de Catalunya, fan que els parlamentaris s'interessin per l'afer i tenen una entrevista a Madrid amb el M.E.C. el dia 19 d'octubre del 1977. D'aquesta entrevista en surten dos punts concrets:

1. Prèvia legalització de l'Associació de Pares de l'escola, es convocaria una assemblea sota la supervisió del govern, en la que els pares decidirien
 - passar l'escola al Patronat de Règim Especial (que suporia resoldre el problema legal de la contractació de mestres)
 - el M.E.C. es comprometia a la creació de les places necessàries pels qui havien abandonat l'escola Pegasó

L'Assemblea donà com a resultat que el 80 % dels assistents (800) donaren el vot afirmatiu pel règim de Patronat. Això va donar la impressió que la solució estava molt a prop; la cosa no és així perquè la contractació dels mestres proposats pels pares no arriba.

Durant les vacances de Nadal les esperances tornen a rendir ja que arriba la notificació de que en la Delegació del Ministeri es porten a terme els contractes per a tots els mestres. Però, efectivament, el primer dia de classe del mes de gener, des de Madrid, arriba la notícia de que "no procede" per a tots els contractes efec-

tuats.

Els nostres informants ens diuen que aquesta situació és la present. Ells creuen que aquesta és clarament un exemple de lluita per una escola veritablement pública, amb una alternativa pedagògica que es pot concretar en els punts següents:

1. Gratuïtat total
2. No més de 30 alumnes per aula
3. Educació integral
4. Tot el procés educatiu ha d'ésser en coeducació
5. Participació activa del nen
6. L'escola ha d'ésser al servei del barri
7. L'escola ha de tenir preescolar
8. Ha d'ésser cogestionada per pares i mestres
9. L'estructura de l'escola ha d'ésser desjerarquitzada.

Fins aquí el procés seguit per l'escola.

En aquests moments aquesta escola Pegaso funciona amb:

- 1870 alumnes (30 alumnes/aula)
- 7 mestres són els que tenen contracte i cobren del M.E.C.
- els 57 restants ni tenen contracte ni cobren. S'ha format un sistema de col·lectes i una "caixa de resistència".
- el consell de l'escola està format per: 7 mestres i dos directors; 7 pares dos dels quals són de l'Associació; dos alumnes de la segona etapa E.G.B. i una persona dels empleats.
- Tots ells són elegits per assemblees i porten la direcció col·legiada de l'escola.
- l'única entitat legal de l'escola és l'Associació de Pares que és la que porta l'administració.
- un consell econòmic format per 4 pares i 4 mestres.

L'edifici ha estat construït pel Ministeri en uns terrenys cedits per l'Ajuntament i consta de dues grans naus que contenen: 64 aules, dues biblioteques i quatre laboratoris (sense material), quatre pistes deportives i dos menjadors de 300 places cada un. Segons els nostres informants, el cost de la construcció ha estat de 211 milions de pessetes.

Malgrat això, no hi ha para-llamps; les boques d'aigua d'incendis estan sense connectar; les rates que surten de la part vella de l'antiga Hispano Suïssa invadeixen l'escola i hi ha uns murs fets de tal manera que els alumnes poden saltar fàcilment.

Fins l'actualitat, les úniques ajudes econòmiques rebudes són 100.000 pessetes de l'Ajuntament. Hi ha encara una promesa del mateix Ajuntament de 300.000 pessetes. Amb tot, els nostres informadors calculen que les despeses de l'escola a ple rendiment poden arribar a les 500.000 pessetes mensuals.

Tot el material escolar existent és fruit de donatius i és davant la panoràmica present que s'han vist obligats a fer col·lectes.

Darrerament, sembla que, segons quina mena de premsa, està informant que no tota l'escola és uniforme quant a la seva problemàtica (1). Segons els nostres informants, això és qüestió d'unes poques persones -més o menys set- que s'han donat de baixa i que tenen l'intent de desprestigiar l'escola. Precisament, les puntuacions dels mateixos es concreta en els punts següents:

1."l'escola ha estat sempre pluralista sense cap mena de domini d'una ideologia determinada; l'única cosa que ha presidit la campanya és l'interès de l'escola. Davant d'aquestes provocacions no es p^rén entrar-hi en polèmica perquè es considera una pèrdua de temps. En el fons, aquí hi ha un reflexe de la lluita entre l'escola pública i l'escola privada"

2."les lluites de l'escola Pegaso han creat consciència del problema de la situació escolar al nostre país. La repercussió d'aquestes lluites han tingut un notable ressó a nivell de tot l'Estat Espanyol".

3."La nostra conflictivitat no és compresa per molts pares que volen que els seus fills "aprenquin". És qüestió d'educar els pares que són molt més difícils que els nens"

4."Som conscients que aquesta nostra situació no pot ésser eterna; però també pensem que aquesta etapa l'hem de passar. Creiem que aquest és el camí".

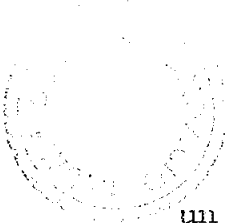
5."Ens trobem desgastats, com cremats. És per això que creiem que hem d'emprendre la vida d'activitat normal".

6."La gratuïtat de l'escola és total. Només hem demanat als pares que si volien i podien paguessin el seguro escolar".

7."Tenim projectes de moltes activitats de cara a tots els components de l'escola. Ultimament, en una sessió de cinema feta als menjadors de l'escola hi havia unes 800 persones".

8."Voldríem que en els terrenys de la RDNFE s'hi ubiqués un

(1) El Noticiero Universal, 10-II-1978

un institut en la mateixa línia de l'escola i que fos el lloc on els nostres alumnes continuessin els seus estudis.

...

...

Aquesta és la informació que hem rebut. No pretenem valorar en cap aspecte l'affaire Pegaso, ja que això exigiria una anàlisi institucional amb tota una metodologia apropiada.

El que sí volem senyalar és que, segons les dades que han estat donades, són més de 5.000 les persones que, per una vinculació o altra, es troben implicades en l'assumpte. Això evidentment inclou a veïns que estan obertament i funcionalment interessats. Aquesta xifra ens fa entrar en la convicció, per una banda, de la importància del que es troba entre màns i, per l'altra, del que representa a nivell de xifra participativa.

II. L'assistència sanitària i els problemes de salut

1. La medicina pública a Sant Andreu

Des que la llei 193 del 28 de desembre del 1963 senyalava les directrius i les bases del nou sistema de Seguretat Social Espanyola, va quedar clara que la funció de la mateixa era extraordinàriament important i que, de fet, la medicina pública al nostre Estat quedava com centrada només i únicament en el Seguro Obligatori d'Enfermetat depenent exclusivament de l'Institut Nacional de Previsió. La Sanitat Espanyola era plenament una funció pública.

Malgrat tot, dintre l'àmbit de l'assistència sanitària pública, l'administració local continuava encara reservant-se les seves petites o grans iniciatives. Sobretot, les que afectaven a les persones més marginades i, per tant, les que es trobaven desemperades pel sistema innovador de la Seguretat Social.

Es en aquesta doble vertent i en tant en quant afecten a Sant Andreu que pretenem tractar en aquests moments.

1.1 Els ambulatoris de la Seguretat Social

"Els ambulatoris de la Seguretat Social són la primera línia per a defensar la salut dels espanyols. Malgrat que siguin molt importants els mitjans naturals, més ho és encara l'esperit de servei del personal que els utilitza. És necessària una gran dosi d'humanitat en el tracte amb les persones que seran assistides. Està molt adelantat el treball de reforma dels serveis d'assistència en els ambulatoris, amb l'únic objecte de poder atendre millor als assegurats a través d'una integració i jerarquització dels serveis sanitaris..." (1)

Amb aquestes paraules inaugurava Licinio de la Fuente l'ambulatori de Sant Andreu del carrer Concepció Arenal, 299. Amb el de la Guineueta, cobreix les necessitats de la populosa barriada del districte IX que dona assistència (aleshores, el 1970) a 107.297 assegurats, que representen un total de 214.594 beneficiaris.

(1) El Correo Catalán, 21-V-1970. L'ambulatori havia estat inaugurat el dia 20.

L'edifici ocupa una superfície de 8.960 metres quadrats i consta de deu plantes i una terrassa en les que hi ha instal·lats els consultoris de Medicina General, Pediatria, Maternologia, Raigs X, Radiologia, Electroteràpia, Endocrinologia, Pulmó i cor, Neuropsiquiatria, serveis de laboratori, etc. També hi ha instal·lada en el mateix immoble l'Agència Urbana de l'Institut Nacional de Previsió que correspon a tot aquell sector. Quan es va inaugurar, hi havia ubicats 52 facultatius de medicina general, 79 especialistes, 29 practicants, 12 infermeres, 47 auxiliars de clínica i 22 d'assistència.

...

...

De fet, l'àrea geogràfica de l'ambulatori és la següent: Sant Andreu, Vivendes del Congrés, Montcada, Sagrera, Trinitat Nova, Trinitat Vella, Torre Baró, Bon Pastor i Nou Barris. Com es pot veure, no coincideix pas exactament amb el districte IX, sinó que ve modificat el límit del mateix i ampliat extraordinàriament amb la població de Montcada.

Amb posterioritat, han estat inaugurats dos ambulatoris urbans al mateix barri de Sant Andreu. Un és del carrer Doctor Sanpons, 60 que allibera al gran ambulatori dels afiliats i beneficiaris de la part sur de Sant Andreu, és a dir, tota l'àrea que es troba sota el carrer gran fins els quartels. L'altre és del carrer Montsech, 35 que abarca la part nord del carrer gran des de la Rambla fins la Trinitat Vella.

En aquest moment, la distribució dels facultatius, atenint-nos a l'especialitat i a l'ambulatori de referència, és la següent:

<u>Especialitats</u>	<u>Concepció Arenal</u>	<u>Doctor Sanpons</u>	<u>Montsech</u>
Analistes	3		
Digestiu	9		
Cirurgia	11		
Dermatologia	5		
Odontologia	6		
Oftalmologia	9		
Otorrino	9		
Radiologia	6		
Traumatologia	11		
Tocologia	5		
Pulmó i cor	9		
Ginecologia	2		
Urologia	5		
Neuropsiquiatria	2		

Endocrinologia	1		
Medicina General	4	12	22
Pediatrics	4	4	8
Total	101	16	30

Malgrat la complexitat d'aquesta informació precedent, cal tenir encara compte que molts d'aquests metges passen consulta a llocs diversos, com són: carrer Elx, Torre Baró, carrer Acàcies, Bon Pastor, Trinitat, Montcada...

De totes maneres, aquest llistat no és indicació de gran cosa, si no es pren uns índexs que siguin, almenys, indicatius de la qualitat de l'assistència mèdica. Com que disposem del nombre d'actes mèdics per especialitat i en cadascun dels ambulatoris de referència, hem tret els índexs de malalts per metge i de visites per hora. Heus aquí aquesta relació:

<u>Especialitats</u>	<u>Concepció Arenal</u>		<u>Doctor Sanpons</u>		<u>Montsech</u>	
	<u>Mal/metge</u>	<u>vis/h.</u>	<u>Mal/metge</u>	<u>vis/h.</u>	<u>Mal/metge</u>	<u>vis/h.</u>
Digestiu	535	11				
Cirurgia	397	8				
Dermatologia	833	17				
Odontologia	546	11				
Oftalmologia	916	19				
Otorrino	660	13				
Traumatologia	1060	22				
Tocologia	357	7				
Pulmó i Cor	628	13				
Ginecologia	1123	23				
Urologia	511	10				
Neuropsiquiatria	1514	32				
Endocrino	1192	25				
Medicina General	503	11	950	20	918	19
Pediatrics	?	?	560	12	673	14

Aquest quadre es presta a certs comentaris que ens atrevim a plantejar únicament a manera d'interrogants:

1. Tinguent una hora només i únicament 60 minuts, com és possible fer ^{una visita} de tocologia o de ginecologia amb una mitja de des minuts i sis segons?
2. Si creiem possible pensar amb la possibilitat d'una visita en dermatologia a una mitja de tres minuts i cinquanta-dos segons, com és possible fer una consulta neuropsiquiàtrica a una mitja del minut i cinquanta-tres segons?

3. Es possible pensar amb una exploració conscient en medicina general a l'ambulatori del carrer del doctor Sanpons quan la mitja és de tres minuts per consulta?
4. Es possible...?

No val la pena allargar els nostres comentaris. Ens han parlat de que a l'interior de l'ambulatori es donen molts interessos creats, que hi ha molta manca de personal, que es disposa de poc temps per a fer una visita conscient... Nosaltres, per la nostra banda, no hem tingut necessitat de fer més indagacions; creiem que la dada és prou explícita per si mateixa. Inclús l'intent de comentar-ho excessivament podria obnubilar la clarividència dels fets.

Per la resta, direm que a Concepció Arenal hi ha només dos practicants allà mateix; però n'hi ha encara 24 que estan dispersos pel districte IX: vuit al carrer Ciutat d'Elx, un al carrer de Palau de Plegamans, dos al Bon Pastor, quatre a Montcada, cinc a la Via Barcino i quatre al carrer Rasos de Peguera.

A l'ambulatori del carrer Doctor Sanpons hi ha sis practicants que donen unes 547 injeccions cada un; al del carrer Montsech, n'hi ha 11 a una mitja de 649 injeccions per facultatiu.

Quant als anàlisis clínics, a Concepció Arenal s'en fan uns trescents diaris (igual que els que es fan a l'Hospital de Sant Pau) i la Radiologia fa unes 574 plaques diàries. (incluni-hi tota mena de sessions radiològiques).

Els serveis d'urgència depenen de l'ambulatori del carrer Numància, a Sants (o sigui, a l'altre extrem de Barcelona).

Quan es presenta un cas d'hospitalització, s'envia a la gent a La Residència Francisco Franco del Vall Hebró i, en alguns casos, a d'altres institucions hospitalàries concertades: Clínic, Sant Pau o Nostra Senyora del Mar.

1.2 El Dispensari Municipal de la plaça Orfila

L'Ajuntament de Barcelona, des de fa bastants anys, ha ubicat en diversos indrets de la ciutat el que s'en diuen Dispensaris Municipals. Es tracta d'institucions sota la responsabilitat de funcionaris i amb dispositiu de facultatius i practicants que es dediquen a atendre les necessitats més elementals i bàsiques de la població. A Sant Andreu, als baixos de la Tenència d'Alcaldia, a la plaça Orfila, es troba una d'aquestes institucions.

De totes maneres, el Dispensari de Sant Andreu té unes característiques especials que val la pena de fer notar.

Bàsicament, la funció del Dispensari és la realitzar les primeres cures en casos d'accidents o de ferits per qualsevol causa. Les més freqüents, són les cures de tipus quirúrgiques; però també es fan cures mèdiques. Sobre totes elles, es fa un "parte" i la continuïtat del tractament tant mèdic com quirúrgic es realitza posteriorment a un hospital en casos de complicació o d'exploracions complementàries o pel metge de capçalera en els casos més simples.

La institució disposa d'una sala de cures, d'un despatx per facultatius i d'unes places determinades pels pràctics. Hi ha sempre la permanència d'un metge, en torns de dues hores, i d'un practicant, en torns de vuit hores. Així, doncs, el de Sant Andreu disposa de set metges i tres practicants.

Hi ha dos tipus de metges: el que són de plantilla i que han accedit a la plaça per oposició i els que són contractats que, per tant, són interins encara que ara entraran plenament de plantilla i que en tot Barcelona són més o menys nou professionals.

Quan la intervenció de l'ordre que sigui presenta complicacions, s'avisarà immediatament a l'ambulància que té cura del trasllat del pacient a una institució hospitalària. Generalment, les cures les fa el metge personalment; però quan hi ha els metges de plantilla que solen ésser persones molt grans, les sol fer directament el pràctic que, per causa de la seva experiència, sol ésser molt competent. Al facultatiu no se li permet sortir del Dispensari ni a recollir un accidentat al carrer; es podria donar el cas de tenir que assistir a algú que, en la seva absència, es trobaria completament desemperat.

Hi ha, a més, un servei de puericultura que diàriament disposa d'un metge i d'una infermera. És un servei pels fills del personal de l'Ajuntament i, encara, per a les mares que han donat a llum a la clínica maternal municipal anomenada "La Lactància". La funció d'aquest servei de puericultura és la del control de mare i del recent nascut.

Quan l'Ajuntament de Barcelona o Sanitat promouen alguna campanya de vacunacions, el Dispensari és qui dóna aquestes. Encara que sempre tothom té dret a posar-se una vacuna.

Finalment, aquesta institució s'ocupa també de la beneficència. L'Ajuntament facilita un carnet de pobresa a persones o famílies insolvents, generalment persones d'edat, i el Dispensari recepta els medicaments i, en el cas d'internament, hi ha una connexió amb els hospitals municipals de N.S. de l'Esperança o l'hospital del Mar.

Només per a casos excepcionals es fan visites a domicili i es tracta d'un servei quasi exclusivament mèdic.

El Dispensari aconpleix un important servei sanitari al barri de Sant Andreu, puix que la majoria de la gent que hi va són del barri. De totes maneres, pateix del defecte de tenir un instrumental molt reduït i, segons diuen els nostres informants, no està pas explotat en les seves màximes possibilitats.

2. La clínica Sant Jordi: un possible hospital de barri

A la plaça de l'Estació hi ha una institució força important per la seva audiència. La fundació de la Clínica fou deguda a la iniciativa dels doctors Martí Guinart, Cararach i Dencàs.

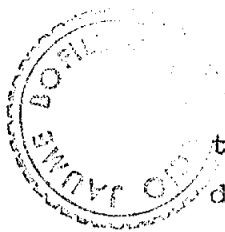
Es tracta d'una institució hospitalària de 55 llits; però amb un radi d'acció importantíssim, puix que té 50.000 socis aproximadament més els 5.000 de l'antiga Clínica "La Luz Andresense" del carrer Coroleu que, en deixar de funcionar, ha traspassat automàticament els seus associats a la Clínica Sant Jordi. El conjunt d'aquests socis, que cotitzen mensualment 160 ptes, són de les àrees de Barcelona i Vic; però la clínica té fet un conveni amb l'Hospital de Vic en el que es resolen moltes situacions que tocarien directament als associats a la mateixa.

Les activitats globals de la clínica durant un any, han estat aproximadament les següents: mil pacients, vuitcentes intervencions quirúrgiques, setanta mil visites ambulatòries, unes quinze mil determinacions analítiques que suposen aproximadament quatre mil extraccions i unes vint mil plaques que inclouen també aproximadament unes quatre mil radiografies.

Pel que fa als consultoris, a més dels que es troben ubicats al costat de la Clínica, hi ha encara els del carrer Girona i els especialitzats en infància que hi ha al carrer Sant Andreu.

Els serveis de l'ambulatori, disposen pràcticament de totes les especialitats més corrents i aquests serveis tenen estipulat uns dies i unes hores concretes de consulta. L'octubre del 1977, el quadre d'especialitats de que disposava la Clínica era el següent: Cirurgia General, Infantil, Vascular i Angiologia; Traumatologia, Medicina General, Tocologia i Ginecologia; Otorrinolarinologia; Reumatologia; Digestologia; Cardiologia; Aparell respiratori; Infància; Vies urinàries; Dermatologia; Neurologia; Oftalmologia; Endocrinologia; Odontologia i Radiologia. A més també compta amb un servei de laboratori.

En aquests moments, la importància de la Clínica és més per l'embalum dels seus associats que per les seves possibilitats assis-

tencials. De totes maneres, hi ha el projecte de fer una ampliació de les seves capacitats fins a 125 llits i fent totes les especialitats més essencials. Es a dir, el que no es feria a la clínica seria la cirurgia cardíaca, la neurocirurgia, els cuidados intensius i la psiquiatria. Aleshores, la Clínica Sant Jordi podria esdevenir un autèntic hospital de barri, cobrint un radi d'influència de més o menys dos cents mil habitants.

Donat que la Clínica disposa d'espai, aquestes obres d'ampliació comencen a posar-se en pràctica molt aviat.

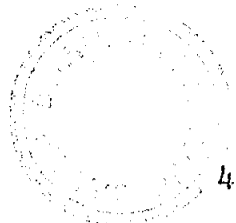
3. Els facultatius en consulta privada

Dintre del ventall de metges que tenen oberta consulta privada a Sant Andreu, independentment dels temps i hores de dedicació, hem comptabilitzat vint-i-nou professionals. De totes maneres, el nombre de facultatius residents a Sant Andreu és molt superior, és a dir, es tracta no gensmenys que de 47 metges. Agrupats segons les seves especialitats, heus aquí aquesta distribució:

Metges exclusivament d'hospital	12
Treballen només al SOE	5
Adscrit a la Maestrança d'Artilleria	1
Pediatria	5
Medicina General	6
Medicina Interna	6
Tocoginecologia	5
Traumatologia	2
Angiologia	2
Dermatologia	1
Neuropsiquiatria	1
Analiste	<u>1</u>
	47

Cal considerar que ni els que treballen en hospital, ni els que ho fan exclusivament al SOE, ni els de la caserna de Sant Andreu estan directament al servei de Sant Andreu en consulta privada.

Per la resta, cal tenir compte que, en funció del padró d'habitants sobre el que hem treballat, corresponen 1.545 habitants/metge. En principi, cal considerar que és una xifra excessivament elevada; però és que, dintre d'aquesta dimensió de servei al barri, és necessari pensar amb el serveis de la Seguretat Social que arriben avui a un gran contingent de persones.

4. La ubicació de les oficines de farmàcia

Dintre del compteig global de les oficines de farmàcia, Sant Andreu disposa de 27 farmàcies. Aquesta quantitat fa que corresponguin 1.660 habitants per farmàcia.

En context urbà, normalment, l'obertura d'una oficina es computa tenint compte de les distàncies; amb tot, es té el criteri que una oficina hauria de cobrir al màxim una àrea urbana de 2.000 habitants. Ens trobem, doncs, en un context molt ben atès en aquest sentit.

5. Els ambulatoris de practicants

Són quatre els ambulatoris de practicants que estan ubicades dintre la nostra àrea d'estudi:

- Concepció Arenal, 249
- Arbúcies, 21
- Passeig Fabra i Puig, 22
- Pons i Gallarza, 79

Es tracta d'uns serveis que funcionen generalment unes hores del dia (a excepció del primer que es troba permanentment obert) i que es dediquen a posar injeccions, prendre la pressió, fer petites cures, etc. Per a tenir una idea dels preus populars que imposa, una injecció costa entre les 30 i les 75 pessetes segons l'ambulatori.

A part això, que és comú a tots, en el del carrer Pons i Gallarza es fan serveis de calliste.

Al primer d'aquests, el del carrer Concepció Arenal, hi ha un servei d'urgències que, en principi, es manté obert les vint-i-quatre hores del dia. Amb un simple truc telefònic, es disposa del servei requerit en l'especialitat que sigui. Les tarifes d'aquest són les següents:

<u>serveis</u>	<u>consultori</u>	<u>domicili</u>
Grup i RH	300	400
Certificats	500	700
Consulta	(segons especialitat)	
Anàlisis	(segons tipus)	

Quan es requereix un servei d'urgència que en règim diari funciona de les 9 a les 21 hores i en règim nocturn de les 21 a les 9, el preu únic ascendeix a les 1.500 pessetes.

Cal notar que els nostres informants ens han puntualitzat que els veïns de Sant Andreu no demanen els serveis si no és en cas de verdadera necessitat; en contrast precisament amb els d'altres indrets que, sovint, fan córrer per qualsevol cosa.

6. Els problemes de la deficiència mental

Al nostre país la societat resolt molt malament els problemes que planteja la deficiència mental i el barri de Sant Andreu no és pas una excepció. Es pot dir que pràcticament no s'ha estructurat res per a ells, si exceptuem la petita caseta del carrer Vascònia que ha estat habilitada per a paralítics cerebrals durant el dia sota la cura de tres cuidadores-enfermeres. Es tracta de l'escola Camí que ni pel que respecte als seus inicis ni tampoc per la funció que realitza, està directament dedicada a Sant Andreu de manera pròpia i específica.

Hi havia un grup de pares que portava els seus fills al Centre Pilot de Paràlisi Cerebral de Montjuïc. Aquests pares van llogar la caseta per a tenir-hi durant el dia els seus fills afectats de paràlisi cerebral; a cura de tres cuidadores una de les quals és infermera. Poc després, es constituïen en Associació de Pares. Al principi, el nombre de nois atesos era de 36; però l'experiència d'aquestes persones es tan sumament costosa, que les famílies es van anar desanimant i actualment el nombre de nois atesos és de 20.

De fet, aquests nois es troben en una situació tal que tenen ben poca autonomia i, per tant, es pot fer ben poca cosa prop d'ells. Efectivament, només fan que cuidar-los. La casa està en vies d'expropiació per causa del Pla Comarcal.

...

...

Per la resta, no hi ha res més en el barri; però, més particularment, res de res que afecti a l'oligofrènia.

Efectivament, només són projectes; amb tot, es tracta de projectes que tenen el seu plaç i les seves determinacions. Pel curs 1978-1979, a Pons i Gallarza, 32 on hi ha en aquests moments les Germanetes de l'Assumpció, s'habilitarà un espai per a una escola pels nivells intel·lectuals dèbils o bordelines que dependrà de l'Escola Especial dels Sants Inocents de Vivendes del Congrés. Tindrà la mateixa idea pedagògica que aquesta; però en serà totalment independent. El projecte és que al Congrés hi haurà els nivells profunds, severs i migs i a la futura escola de Sant Andreu hi passaran els 30 lleugers que actualment estan escolaritzats als Sants Inocents. La capacitat de l'escola serà més o menys de 100 places i a l'hora de fer admissions es donarà una preferència als veïns de Sant Andreu.

Donada l'absoluta manca d'equipament de Sant Andreu en aquests

moments, els deficients mentals del barri acudeixen principalment a l'escola de Crist Rei de La Sagrera i també a la dels Sant Innocents del Congrés.

...

...

Es important la deficiència mental a Sant Andreu? Tenim dos elements per a poder aproximar-nos a aquesta resposta: d'una banda, les estimacions fetes sobre la base dels índexs proposats per l'Organització Mundial de la Salut i, d'altra banda, un cens realitzat per la parròquia de Sant Pacià fa aproximadament dos anys. Donem-ne les línies més importants:

1. Estimativament, l'Organització Mundial de la Salut proposa pel nostre barri la distribució següent de la subnormalitat:

<u>nivells</u>	<u>total</u>	<u>índex</u>
profunds severs migs	176	4 per mil de la població total
lleugers-bordelines	528	75% de la població subnormal
	704	

Es partint d'aquesta aproximació estimativa, que podem intuïr que a Sant Andreu aquesta població supera escassament els set-cents afectats. Amb tot, cal matisar que en els nostres contextos socials poc desenvolupats, els dèbils o lleugers solen estar perfectament integrats o, inclús, passen desapercebut i, per tant, no pesa sobre d'ells l'estigmatització que els qualifica com a tals. Als dèbils s'els sol detectar a l'escola per causa del seu retràs manifest en l'aprenentatge escolar.

2. El cens de minusvàlids de la parròquia de Sant Pacià, malgrat que només tingui compte d'una àrea molt petita de Sant Andreu, té l'incomparable avantatge de proporcionar una riquesa informativa molt més exhaustiva. Heus aquí les dades globals del problema:

Nombre de persones censades.....	86	
Nombre de deficients mentals.....	25	29'1 %
Paralítics cerebrals.....	3	3'5 %
Altres per malaltia o accidents laborals o no laborals.....	58	67'4 %

De tots aquests minusvàlids mentals o físics, les variables investigades són les següents:

Homes.....	60 %
Solters.....	96 %

De 0 a catorze anys..... 44 %
De 14-25 anys..... 32 %
De 26-45 anys..... 24 %

Viuen amb família pròpia..... 12 %
Viuen amb els seus pares..... 84 %
Viuen amb germans o parents..... 4 %

No tenen estudis..... 66 %
Tenen només estudis primaris..... 33 %

Viuen dels mitjans propis..... 7'7 %
Viuen dels mitjans de la família..... 53'8 %
Viuen de subsidis o pensions..... 23'1 %
Tenen una situació francament deficitària.... 15'4 %

Es valen per a les activitats diàries 35'5 %
(menjar, rentar-se, vestir-se)

Poden valdre's a si mateixos per a
sortir de casa..... 22'5 %

Per a sortir de casa s'han de valdre
dels altres..... 41'9 %

Viuen en planta baixa o disposen d'as-
censor..... 86'4 %

Viuen en pis alt sense ascensor..... 13'6 %

Només pel que afecta als subnormals:

Són deficientes mentals lleugers..... 29'6 %

Ho són profunds, congènits i permanents..... 33'3 %

Són mongòlics..... 14'8 %

Ho és per trauma a la mort del seu pare
i és francament recuperable..... 1 sol cas

Pateix una deficiència mental congè-
nita i recuperable..... 1 sol cas

Ho són per enfermetat o encefalitis.. 7'4 %

A part d'aquests casos, hi ha encara un esquizofrènic congènit i
permanent i una persona que pateix traumes epilèptics.

Escolaritzats en escola normal..... 12 %

En escola especial..... 8 %

Treballen dintre o fora de casa..... 12 %

Ni estan escolaritzats, ni treballen. 68 %

...

...

Finalment, diem que aquesta problemàtica ha estat directament abordada i és objecte de preocupació per l'Associació de Veïns de Sant Andreu. Aquesta s'ha proposat uns objectius molt concrets segons ens consta en una carta que aquesta adreça a als veïns en els termes següents:

"Benvolgut amic:

Un grup de veïns de l'Associació de Sant Andreu ens hem interessat pel problema de la subnormalitat al barri.

Les reivindicacions de l'Escola Camí, de paralítics cerebrals, ens van fer conscientitzar de la manca de serveis que hi ha al nostre barri pels nois o adults deficientmentals. Voldríem dur a terme una àmplia campanya que aconseguís:

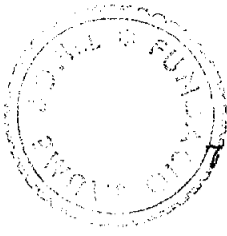
- Una guarderia i escola especial en el mateix barri, gratuïta i que garantís els serveis psicològics i terapèutics necessaris.
- Assistència mèdica-psiquiàtrica total i gratuïta a l'ambulatori, amb els especialistes adequats, com a contrapartida a la medicina privada o a les llargues aglomeracions dels centres especialitzats.
- Creació d'Escoles Professionals Especials, veritables tallers on la persona pugui desenvolupar al màxim les seves possibilitats i fer una aportació social.

La primera mesura d'aquesta campanya és fer un cens de les persones del barri afectades per aquesta problemàtica. El següent pas és ampliar la comissió que ho gestiona. Ara està constituïda per persones de les Vocalies d'Educació i Sanitat i representants de pares de l'Escola Camí. Creiem que els pares afectats haurien de tenir un paper molt important en aquest treball, per determinar entre tots plegats quina escola volem".

...

....

Ens hem limitat en aquesta breu informació a lliurar les dades que estaven al nostre abast. No volem fer cap mena de judici. Deixem les coses així. Qui sap si el futur arribarà a desmentir la precària situació en que es troba la deficiència mental a Sant Andreu.

7. La situació global de l'ancianitat

La presència dels avis, els retirats o els pensionistes dintre la ciutat es troba generalment condicionada per una gran quantitat de factors marginants que troben la seva arrel en el fet de la seva no participació activa ni passiva en els beneficis de la societat de producció i de consum. Aquesta no participació troba precisament les seves arrels en la situació de dependència econòmica i social dels ancians respecte a la seva pròpia família, si en tenen, o de les institucions de protecció social. El que passa és que generalment la societat molt malament o molt inadequadament la situació marginal dels avis.

Considerem que Sant Andreu és una de les àrees urbanes on els esforços que s'han fet són extraordinàriament ponderables en aquest sentit. Precisament, ja dèiem a la demografia que certes àrees o barris de Sant Andreu presenten una estructura de població anciana pràcticament rellevant. Es per això que cal insistir particularment en aquesta problemàtica situació dels avis.

7.1 La Casa Asil de Sant Andreu (1)

Es tracta d'una institució més que centenària, puix que fou fundada el 21 de gener de 1866. Fins l'agost del mateix any els asilats foren allotjats al Casal del Salí del carrer de Sant Andreu. Una vegada comprada i habilitada una fàbrica de porcellana del carrer Agustí i Milà, 78, hi foren traslladats els asilats. Des d'aleshores, ja no ha canviat més de domicili.

(1) El relat que segueix és fruit d'una informació facilitada per la Junta Directiva de la institució i que responia al qüestionari que segueix:

1. Naixement de l'Asil a Sant Andreu. Circumstàncies i fets.
2. Estapes històriques més importants i que marquen, en certa manera, la vida institucional.
3. Ideari bàsic dels estatuts de la institució. Condicionaments d'accés: dots d'entrada, situació dels matrimonis, reserves de places per a la gent de Sant Andreu...
4. Dependència jurídica de l'Asil. Règim de Govern.
5. La seva dependència econòmica. Contribució dels asilats.
6. Condicions d'ingrés.
7. Nombre d'avis assistits.
8. El temps lliure dels asilats: laborteràpia, llibertat de sortides, contactes amb familiars...
9. Personal que es cuida dels avis internats.
10. Assistència geriàtrica a la institució.
11. Acceptació de l'Asil al barri de Sant Andreu. Indicadors.
12. Projectes futurs de cara a la institució.
13. Reflexions i observacions al respecte.

El dia 23 d'agost del 1866 foren firmades les condicions amb les que acceptaven la cura de l'Asil les Religioses de la Sagrada Família d'Urgell. Foren firmades "per a major formalitat" per la Corporació Municipal de l'ex-poble de Sant Andreu i començaren a regir quan s'obtingué el beneplàcit del Bisbe de la Diòcesi. Era rector de Sant Andreu el doctor Pere Mercavins i batlle el senyor Ramon Planas. L'any 1877 es començà a celebrar-hi missa.

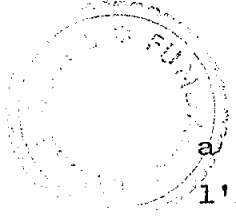
Pel gener del 1879 s'inaugurà el col·legi per a nenes a càrrec de les mateixes religioses de la Sagrada Família i el 30 de setembre del 1923 fou beneïda l'actual capella costejada pel senyor Mateu Ferran. El 1926 es reformava l'edifici del col·legi i aleshores es construí l'immoble formant un sol cos d'idèntic estil amb el pavelló geriàtric que ha estat inaugurat enguany. Cal dir que aquest no dóna pas la impressió d'un asil, sinó que té una estructura d'una autèntica residència d'avis: les instal·lacions estan perfectament acondicionades i no s'ha estalviat res que es pogués considerar essencial a les conveniències de les funcions per les que ha estat fet. Sense ganes de caure en cap mena d'exageració, creiem que aquesta institució és veritablement modèlica dintre les que hi ha.

Segons els estatuts, l'Asil és un establiment de beneficència particular, amb l'únic objecte de proporcionar socors moral i material a les persones que, portant almenys tres anys de residència a la demarcació de Sant Andreu, els manquin els mitjans de subsistència. Hi poden ésser admesos jubilats de més de 60 anys i que en el dia de l'ingrés no tinguin cap malaltia que els obligui a fer llit, ja que la institució no és hospitalària, si bé compta amb una bona infermeria pels residents.

Des de la inauguració del pavelló geriàtric, el 1977, hi són admesos també matrimonis amb habitacions adequades per a la parella. Amb igualtat de condicions, sempre es dóna preferència a l'ingrés de veïns de Sant Andreu sobre els que provenen d'altres indrets.

L'Asil està regit per una Junta Directiva el president de la qual, estatutàriament, és el rector de la parròquia de Sant Andreu de Palomar. Aquesta Junta està composta per quinze membres que almenys han de portar deu anys de residència a la demarcació. El nomenament és proposat pel president i aprovat per la resta de la Junta Directiva.

Pel seu sosteniment, l'Asil compta amb l'aportació de les tres quartes parts de la pensió dels asilats jubilats que, evidentment, es tracta de quantitats molt insuficients. Aleshores, també es disposa del remanent que es produeix amb la gestió del col·legi per la prestació del seu immoble i les seves instal·lacions. Finalment, molt esporàdicament, es reben donatius o es produeix algun llegat

a benefici de la institució. Cal notar, doncs, i subratllar-ho que l'Asil no compta amb cap subvenció econòmica de caire oficial. De totes maneres, cal destacar que no és condicionat l'ingrés a la situació econòmica del sol.licitant; el seu caràcter benèfic fa que realment l'atenció als demandants no pugui ésser condicionada per l'economia.

Entre homes i dones hi ha actualment 150 places. Tothom té absoluta llibertat de sortida i la normativa disciplinar es manté a uns estàndards molt baixos: únicament es requereix seguir els mínims que no entorpeixin l'ordre de la institució. Es facilita sistemàticament el contacte amb els familiars i, dintre la casa, hi ha ràdio, televisions, biblioteca i música ambiental. Encara que s'aprecii la importància del treball manual dels asilats, es fa difícil la seva implantació per causa de l'edat de la majoria dels asilats.

L'administració econòmica de la institució la porta totalment el Patronat. La marxa de l'Asil en els seus aspectes de llar s'en cuiden absolutament les religioses secundades per un cert nombre de personal subaltern. La netedat general i la cura dels detalls són, sense voler caure en exageracions, modèliques.

Es respecta per a cada asilat el seu metge de capçalera; però per a totes les contingències que es presentin, s'acut al facultatiu que es creu més convenient. La casa, però, té un metge del barri per a totes les incidències que es puguin presentar.

El barri de Sant Andreu aprecia en gran manera el seu Asil. Durant l'any són bastantes les entitats del barri que organitzen actes per a cobrir l'esplai dels asilats. Especialment, es compta amb la col.laboració asídua de grups juvenils i d'interessats amb la problemàtica de la tercera edat. També cal fer constar la col.laboració i identificació de l'obra de l'Asil per part de l'Associació de Pares d'Alumnes del Col.legi.

El Patronat creu que ha de continuar mantenint la seva autonomia i la dedicació al servei de la demarcació de l'antic terme municipal de Sant Andreu. Aquesta fou la intenció dels fundadors de la institució.

Com a projectes, es vol habilitar l'edifici antic amb aires més moderns i adequats; és a dir, fer el mateix que s'ha fet amb el pavelló geriàtric. A més, es vol completar el programa previst de construcció escolar disposant l'estructura per a la formació professional. Es d'aquesta manera que es podrà arribar fins una capacitat de 190 asilats a mesura que aquesta adequació de l'edifici i de les instal·lacions ho permetin.

7.2 La Llar del Pensioniste

L'any 1973 s'inaugurava al carrer Sant Andreu, 22 i depenent del Ministeri del Treball, una llar del pensioniste que és veritablement modèlica en quant al seu funcionament i a la seva expressa voluntat de servei. Des que hi va haver-hi la reforma ministerial, aquesta institució depèn del Ministeri de Sanitat i els responsables, humorísticament, comenten que en el futur no saben encara de qui dependran.

Aquest "Hogar del Pensionista" acull a una globalitat de 7.007 socis i a la seva àmplia sala d'estar, hi caben folgadoament unes 500 persones. La distribució situacional d'aquest socis és la següent:

	<u>Règim General de la Seguretat Social</u>	<u>Règim Especial</u>
Jubilats	3.418	1.020
Vídues	297	87
Invàlids	254	116

La llar disposa d'uns serveis molt amplis i força exhaustius:

cafeteria

peluqueria per a homes i per a dones

assistent social: una per les activitats de la llar i per

la teràpia ocupacional i cursets i l'altra per a l'ajuda al domicili que suposa uns 30 casos per mes.

servei mèdic que inclou medicina general, infermeria i podòlog

es disposa d'una molt ben dotada sala de recuperació

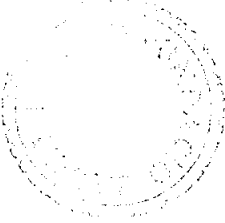
sala de de televisió

biblioteca

Dintre d'aquest ventall de possibilitats, els serveis resten oberts des de les 10 del matí fins a la una del migdia i des de les 15'30 a les 20'30 incluint-hi els festius.

A part els funcionaris que s'hi dediquen exclusivament, hi ha una junta de set avis, elegits democràticament entre ells, que s'encarrega de montar activitats i de programar la vida de la llar. Aquesta junta es reuneix mensualment i fan un acta. A més, és la que per exemple decideix les compres de material i moltes altres ocupacions d'ordre domèstic.

La llar organitza almenys una excursió mensual. En aquestes sortides l'assistència sol ésser tan nombrosa que s'arriba a fer set autocars grans.

Una activitat sovintejada i que realment té un èxit extraordinari és l'organització de festivals. Els motius dels mateixos són molt diversos: la Setmana Internacional d'Homenatge a les persones grans, un aniversari de la fundació del servei social d'assistència a les persones grans... Els actes organitzats solen tenir la durada d'una setmana i la programació diària revesteix un espectre molt ampli: folklore català, actuacions artístiques, sessions de cinema, concerts, espectacles i varietats, ballets... sempre, però, inclou un ball social que, segons ens diuen els nostres informants, és una de les coses que tenen més èxit.

Finalment, voldríem subratllar la importància d'aquest servei d'ajuda a domicili. Quan es dona algun cas d'invalidesa temporal en un dels associats, l'assistent social, després d'haver estudiat el cas, en el supòsit d'una necessitat d'ajuda d'algué, es procura a aquesta persona el que calgui i corrent les despeses a càrrec de la llar. Això permet l'atenció del pensioniste sense necessitat de treure'l del seu ambient normal. Com hem dit més amunt, mensualment, es donen una trentena de casos.

8. Aspectes qualitius de la sanitat. La sanitat ambiental.

"Ha estat rebut un escrit per un veí de Sant Andreu que prové de l'Ajuntament de Barcelona. Es tracta d'una resposta a una sèrie de queixos que havien estat manifestades el 1975. En aquest escrit es comunica les ordres donades a l'empresa FABRICA NACIONAL DE COLORANTS S.A. que han d'ésser posades en pràctica sota l'amenaça de precintat la fàbrica. Aquesta indústria que està atormentant a quasi tot el veïnat de Sant Andreu, entre altres coses, està obligada a construir una xemeneia reglamentària per a evacuar els gasos produïts en una de les naus; dotar les instal·lacions adequades a fi de fer fora els gasos tòxics que es produeixen en el procés de polimerització i que invadeixen l'interior de la fàbrica; evitar la producció de gasos amoníacs; evitar qualsevol mena de vapors molestos així com la polsaguera que s'extén pel barri, a causa del material acumulat a l'exterior; finalment, provisió d'equips

anti-incendis en diferents punts de la fàbrica. Així mateix els veïns han informat que han rebut del Govern Civil acús de rebut d'una sèrie de denúncies que totes fan referència a unes taques d'àcid que apareixien als seus balcons. Els veïns esperen veure aviat el punt final de tots els seus infortunis. Ells diuen: "aquí les coses estaven cada vegada pitjor. Ahir mateix Sant Andreu estava cobert per un núvol estrany produït per la famosa fàbrica". (1)

Hem reproduït aquest ampli document per a fer veure la importància que adquireix al nostre barri el problema de la sanitat ambiental. La salut pública, encara que molt millorada, es manté encara a uns estàndards baixíssims. I... la medicina no és pas solament curativa, sinó també preventiva. Val la pena de dir que els nostres facultatius no estan pas massa preparats per a afrontar els greus problemes que planteja a la salut pública aquesta mena de situacions.

Com ja hem vist, Sant Andreu era abans una barriada obrera. Els costums de la gent eren els d'un poble de pagès. Per exemple, el sarrampió el curaven sistemàticament amb draps vermells i calents.

Actualment, el gran efluvi de matrimonis joves ha reconvertit aquell poble de pagès, amb una àrea urbana d'un increment desbordant. Es nota certament més educació sanitària i hi predomina molt l'empleat de banca o d'oficina i, per tant, es pot parlar d'una classe mitja molt abundant. Ara, saben més de què va; s'han acabat els procediments dels draps i dels xarops de magrana.

Els nostres informants, metges i treballadors sanitaris del barri, ens diuen que les persones no n'estan gens contents del SOE. Ja no es deixen enredar: poden ésser uns bons metges; però no s'hi dediquen. Per què, doncs, la gent de Sant Andreu va encara al Seguro? Per dues raons: per la qüestió econòmica -medicina barata, medicació pràcticament gratuïta...- i, generalment, per coses que no portin en si mateixes una patologia greu. Sempre hi ha el seu 20 % que hi van sense judici crític i que encara hi confien i potser ara més que deu anys enrera.

Es constata, per exemple, que per a complicacions de pediatria, al Seguro no s'hi acudeix; només hi acudiran al moment de "passar" la recepta. L'aventatge que això proporciona és que no es fan mai o rarament disbarats: de fet les patologies no són greus.

La mateixa dinàmica interna de la Seguretat Social, fa que els facultatius rezeptin excessivament sense to ni so. Per exemple, és un verdader abús dels antibiòtics que serveixen, en darrer terme, més per a prevenir que per a curar.

L'automedicació s'ha abandonat molt des de fa anys. Actualment, es va més al metge. Aquest acaba rezeptant el que el client vol perquè no hi ha temps de fer ni la més mínima exploració. Sovint, inclús, la recepta la fa l'infermera i la signa el facultatiu. No fa pas gaire temps que hi havia facultatius que treballaven al Seguro que deixaven les receptes firmades; sembla que la pràctica s'ha abandonat poc o molt degut a petits "susts" que s'han tingut.

El problema dels llits a Sant Andreu, diuen els nostres informants, no és pas propi del barri; és molt més general. Encara que s'engrandeixi la Clínica Sant Jordi, no hi haurà mai prou llits. El fons de la qüestió es troba precisament en la regionalització hospitalària.

Pel que fa a la Clínica Sant Jordi, l'assistència és molt massificada a l'ambulatori. Precisament el que agrada al malalt és l'explicació, la comunicació personal. Els metges van de pressa i sovint és la farmàcia la que ha d'aconsejar sobre una posologia determinada perquè el facultatiu s'ha limitat a escriure un paper sense la més mínima instrucció. L'experiència demostra que convé més el tracte que no pas la mateixa possibilitat curativa d'un fàrmac determinat. La gent es queixa molt d'aquesta manca de tracte o d'aquesta actitud despersonalitzada; la confiança amb la persona que tracta és molt decisiva i estem precisament en un procés de socialització deshumanitzada; en aquest aspecte els nostres informants són categòrics.

Quan es podia fer el tractament d'injeccions a través de les farmàcies, les coses eren molt més fàcil; en aquests moments es resol molt malament. Hom s'hi troba a tot arreu; tant al Seguro com a nivell particular.

Pel que respecta al problema dels avis, la seva situació sanitària està extraordinàriament condicionada als nivells d'acceptació familiar. Si aquesta manca, l'avi es troba particularment desemparat. Mèdicament, van tots al Seguro i potser fa tres o quatre anys enrera no hi anaven tant. Sembla que encara s'els atén més depressa i en aquest sentit estan més abandonats. Molts d'ells han marxat de Sant Andreu perquè, donada la reconversió del barri, els ha interessat més de fer un assentament en altres indrets. Malgrat tot, és força notable la seva abundància i els problemes romanen.

Sant Andreu havia patit molt de contaminació d'aigües perquè eren de les que provenien de la mina de Santa Eulàlia. Hi havia molts pous morts i aigües residuals. Actualment, Sant Andreu es ressent molt dels polígons industrials del Bon Pastor, del Poble Nou i fins i tot de Montcada. Potser el més greu ara són les humitats que provoca la proximitat del riu Besòs.

A nivell de contaminació cal fer esment dels gasos que produeixen mal de coll, bronquitis i problemes traqueals. La fàbrica de Colorant i Explosius és un dels emissors més notables; encara que en aquests moments treballi menys, encara es deixa sentir. Quan es sortia de la boca del metro, ja es notava, diuen els nostres interlocutors.

Hi ha hagut a Sant Andreu un augment de població, una intensificació de les comunicacions i una empenta notable de l'edificació. Això ha portat que moltes indústries han marxat, abans predominaven les fàbriques de pells, de pintures i de químiques en general. Malgrat aquest emigració, això encara es nota: o cloro o àcid d'alguna cosa. El polígon del Bon Pastor, malgrat la proximitat, no és massa contaminant perquè hi ha molt poca indústria química.

Finalment, els nostres informants diuen que es tendeix cap a una socialització total i alguns pensen que és una equivocació perquè la gent desconfia massa del SOE actual. Aleshores, acaben tenint la impressió que, quan paguen, tot va molt bé. Els greuges que la gent fa al Seguro té el seu fonament: hi ha massa facultatius que no es mouen i que sembla que aspirin a ésser servits. Sembla que no tinguin interès pel que fan.

Capítol V
La vida associativa

1. Intròducció

En entrar a parlar de la vida associativa, voldríem que quedés ben clar que no pretenem de cap manera portar a terme un estudi institucional de totes i cada una de les entitats de Sant Andreu. Això evidentment seria una perspectiva d'enfoc completament diferent que potser exigiria una anàlisi tan aprofundida que valdria veritablement la dedicació de tota una recerca per ella mateixa. El nostre relat globalment es mantindrà a un estadi purament descriptiu.

Ningú dubte que el fenomen associatiu ha estat quelcom molt rellevant en el poble català i Sant Andreu no n'es pas una excepció. Només cal veure el llistat de les entitats que, amb més o menys dinamisme, és encara present al barri. En cada època de la història hi trobem un tipus d'associacions que normalment responen o a unes necessitats i desigs sentits pel poble o a unes normatives del poder establert que en permeten la seva vitalitat i existència: tot deppèn del moment històric i polític i de la capacitat d'adaptació i resistència de les mateixes entitats.

Partint d'aquesta perspectiva i atenint-nos a la realitat concreta de Sant Andreu, ens trobem que les motivacions que originen a les diferents entitats o associacions del barri varien segons i en funció de l'època que els ha vist nèixer. La ideologia de l'entitat recent nascuda tindrà el color i les perspectives d'aquell moment. D'aquí que valors com la cultura, la formació, el lleure i l'oci... estiguin sempre a la base de moltes entitats, diversifiquen la majoria de les vegades no pas per objectius diferents sinó pel color ideològic que es dona a aquests objectius tant en base a la religió com a la política.

Hem advertit ja que defugim deliberadament tota anàlisi institucional. D'aquí que evitem també tota reflexió destinada a l'estudi de les entitats sota la perspectiva de grups de pressió o de plataformes al servei d'una ideologia. Només hem volgut constatar el fet ja que el pluralisme associatiu, en una àrea com la nostra, respon la majoria de les vegades més a un pluralisme ideològic que no pas a un pluralisme d'objectius o a d'altres circumstàncies.

Malgrat això, sí que podem constatar un denominador comú a totes les entitats històriques del barri de Sant Andreu: Catalunya. Aquest fet hi és present tant a les que s'autidenominen totalment apolítiques com a les que, tot i ésser culturals, cíviques... estan en funció de i al servei d'una determinada ideologia. Possiblement aquí hi rau l'explicació adequada a la desaparició d'algunes de les entitats (les més significades políticament) i l'esllenguiment d'altres que degut al seu apoliticisme han tingut capacitat d'adaptació perdent la seva identitat durant molts anys i, finalment, la supervivència d'altres que ja sigui per la inocuitat dels seus objectius o per l'èmfasi moral-religiós dels seus estatuts deixaren a part el fet català.(1)

En aquest context d'entitats històriques, podem situar també les que són fruit de necessitats més perentòries, com poden ésser les mútues i previsions, o també les que estaven plenes d'un sentit de sol.lidaritat davant la lluita i l'opressió d'un capitalisme salvatge, com poden ésser les cooperatives.

Algunes d'aquestes entitats encara hi són avui dia; la seva fidelitat als inicis o la seva perspectiva de futur depenen en gran part de la dinàmica dels aconteixements.

Tota una altra cosa és parlar de les associacions i entitats nascudes els darrers anys. Les normes reguladores del dret de lliure associació obligaren a uns tipus alternatius tot intentant aprofitar al màxim les poques possibilitats de conquerir l'autèntic dret d'associar-se lliurement.

Es així com el fenomen associatiu de Sant Andreu va vivint, mig vivint, morint, ressuscitant... en tot el que va de segle. En les seves "Fulles Històriques" mossèn Clapés ens diu que ja el 1902 hi havia a Sant Andreu mútues de socors, societats recreatives, corals, societats educatives... L'any 1929 en temps de la primera Dictadura una colla d'entitats del barri foren considerades com a factors cohesionants de les tendències de l'oposició i van sofrir una extraordinària repressió: Pomells de Joventut, Centre Popular Catalanista, Eco de Catalunya... Es, precisament, a partir del 1931 quan aquestes i altres entitats, fonamentalment catalanistes, tenen un desplaçament important: Esquerra Republicana, La Lliga, Acció Catalana, Ateneu Popular, etz i junt amb aquestes funcionen també els altres centres marcats per la seva dependència religiosa com són els Lluisos, els "Padres", el Casal. Són aquests, que al costat del polític de signe dretà a partir del 1936 es converteixen

(1) Aquest era propi dels esquerranosos.

en locals utilitzats per a diferents serveis del barri: locals de la CNT-FAI (Catalanistes i Lluisos), Local Cultural Faiste (els "Padres), etc.

El tomb de 180º que dona el país a partir del 1939 afecta també a tot el fenomen associatiu; desapareix ràpidament tot el que podia significar identitat catalana o record del passat i sobreviuen les entitats que amb el seu apoliticisme s'amotllen a la nova situació i es potencien les que porten el segell de la religió junt amb les que per les seves característiques ideològiques o finalitats són completament inòcues.

Aquest és el ritme associatiu fins que els anys 70 apareixen les associacions de veïns i a partir del 1976 tornen a aparèixer pels barris els locals dels partits polítics.

Tot aquest panorama ens situa en el moment de veure quin és ara el ventall de la vida associativa a Sant Andreu.

2. La vida associativa actual

Amb l'intent d'ordenar una mica tot l'aspecte associatiu, hem agrupat en diferents blocs les entitats tenint compte de la seva finalitat expressada sobretot per les seves activitats. No volem pas dir amb això que no tinguin cada una d'elles la seva pròpia identitat que els hi vindrà ja de la seva història, ja del pensament que l'hi dona forma o l'hi ha donada en tot el seu procés vital; d'una manera o altra conserven una certa afinitat.

Advertim que algunes de les entitats no constaran d'una manera diferenciada. Això és degut a que com que formen part d'altres entitats més grans i estan ubicades en els mateixos locals, ens ha semblat més coherent tractar-les d'una manera unificada. Tota la informació que donem és fruit de les entrevistes mantingudes amb persones qualificades de totes i cadascuna de les associacions.

2.1 Entitats culturals, recreatives o formatives

2.1.1 Societat Coral La Lira

El trobament d'una homes conscients que el que mancava a Catalunya era la cultura, fou el punt de partida que va promoure el naixement de Centres i d'Ateneus populars. És precisament aquest el naixement, l'any 1870 de la Societat Coral La Lira.

L'edifici va ésser aixecat per l'esforç dels socis fundadors: el fuster, el paleta i tots els qui no tenien cap ofici après portaren el material de la riera. Es feien entre ells esmorçars de 25 cèntims.

Els primers estatuts que, evidentment, han sofert moltes modificacions, tenien com objectiu primordial el "cançó", vetllades musicals i literàries i la promoció de conferències.

L'entitat sempre s'ha significat pel seu apoliticisme; però hi ha una cosa que també permanence introntollable: el catalanisme.

"A la postguerra ens van prendre el pendó i la senyera i van haver-hi intents reals d'ésser absorbits pel Movimiento", diu un dels nostres informants. Però això no fou possible entre altres causes per la influència de gent de dretes de Sant Andreu els avantpassats dels quals havien estat socis de La Lira.

Un fet molt important de la Societat ha estat l'ajuda i germanor entre tots els socis. L'any 1895, quan hi havia la guerra de Cuba, l'ajuda dels socis a les famílies que tenien el marit o un familiar a la guerra fou molt efectiva, segons consta en un document que encara es guarda a l'entitat.

No s'ha rebut mai ajuda econòmica de ningú: ni de l'Estat ni d'Ajuntaments. A l'entitat no consta haver-hi hagut mai cap situació conflictiva per cap concepte. Segons les èpoques, han estat més brillants unes activitats que les altres i sempre hi ha hagut l'obsessió d'ésser fidels als orígens: una societat cultural per a fomentar la cultura.

Ha estat sempre molt del barri i al servei del barri; precisament La Lira ha estat la mare de moltes entitats que avui dia tenen ja una vida pròpia o, també, ha acollit a moltes associacions donant-els-hi eixopluc en temps difícils. Per exemple, el Club Deportivo Sant Andreu ha tingut la seva^{seu} social a La Lira fins l'any 1970. Així mateix, la Societat de Caçadors de Sant Andreu va nèixer aquí. L'Agrupació Excursionista Muntanya, també.

Avui dia La Lira té també socis que no són pas de Sant Andreu. Les seccions actuals són les següents: teatre, sardanes, escacs, filatèlia i numismàtica. Aquestes seccions tenen una total autonomia i en cadascuna d'elles hi ha un responsable.

El teatre agrupa com a actors principalment a veïns de Sant Andreu; però també acull a gent de fora. Tenen una actuació mensual i, segons l'obra que es representi, el públic és més o menys nombros. La sala plena té una capacitat de 150 persones.

Les sardanes tenen activitats en dues vessants: d'una banda, executen i organitzen concurs sardanístics i, d'altra banda, ensenyen fent cursets de tres mesos completament gratis.

Els escacs agrupa a molts participants i disposen d'una sala exclussiva i preparada per a ells. Entren en competicions i donen classes.

La secció de filatèlia i numismàtica ha començat fa pocs mesos (aproximadament tres) i agrupa a molts socis que provenen d'altres barris. S'ha demanat una autorització a l'Ajuntament per a fer una exposició setmanal els diumenges a la plaça Mercadal.

Aquestes seccions s'autofinancien; però si alguna vegada necessiten ajuda, l'entitat l'acorda en materials útils. El servei de cafè-bar està obert a tothom.

El nombre total dels socis actualment és de 560 que paguen una quota trimestral de 50 pessetes. De fet, els impostos mensuals arriben a un promig de 14.000 pessetes.

Fins no fa pas gaire tenien una coral infantil. Al professor que els ensenyava l'hi cedien el local per a fer classes de música particulars i, en recompensa, dirigia el cor infantil de l'entitat.

La societat està regida per una junta directiva que és removada per l'assemblea de socis que es fa anualment. Aquestes assemblees no són pas molt concorregudes. En general, es dona una actitud força passiva per part dels socis: paguen les seves quotes i acideixen a l'entitat quan hi ha un acte que els interessa. El moviment dels socis és força estable: no hi ha pas moltes altes ni tampoc excessives baixes. La comunicació amb els socis es fa a través d'una fulla informativa de les activitats de la junta i de l'estat de comptes de l'entitat.

A més de les activitats normals de les seccions, la societat es fa present a les festes del barri; pertanyen a la Junta de Comissió de Festes i hi ha un delegat permanent a la Junta de Festes. És per això que es juga certament un paper rellevant en l'organització de la Festa Major.

Durant un any i mig van fer ball els diumenges; però posteriorment fou suprimit del fet que no va ésser considerat activitat cultural.

Dintre d'aquesta línia d'activitats, La Lira va tenir un gran paper en les festes d'homenatge a l'Ignasi Iglèsies: es va realitzar un recull de coses inèdites de l'escriptor. Cartes d'amor, llibres inèfets, la ploma, el silló, etc.

Precisament en reconeixement de l'extensa labor social portada a terme per la societat, l'Ajuntament de Barcelona els va dedicar una placa l'any del centenari.

En aquests darrers anys, considerant que aquesta entitat és apolítica i també vol estar al servei del barri, fou decidit per la Junta que tots els partits polític que volguessin podrien fer servir els locals de l'entitat per a fer la seva presentació als meetings que organitzaven. És així com han desfilat pels seus locals

el P.S.C.C., el O.S.C.R., A.P. i C.C. Dintre la mateixa línia, la sala d'esplai està ara actualment al servei de l'Associació de Dones de Sant Andreu per unes conferències. Tot plegat ajuda a sobreviure.

Un dels conferenciants més il·lustres que han passat per la Lira és el doctor Puigvert. Els nostres informants diuen: "Creiem que l'entitat té un gran pervindre puix que la cultura sempre és necessària. Una cosa demanem: que ens considerin entitat cultural, no una sala d'espectacles. Això ens escanya econòmicament.

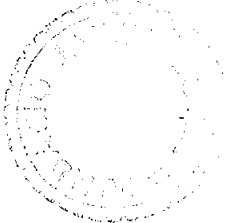
La majoria dels socis hi són per causa de les diferents activitats que es porten a terme; més que una entitat que promou activitats culturals al barri, sembla més aviat un recull de grups que no tenien un lloc on portar a terme les seves aficions i els locals de La Lira els han acollit. És a partir d'això que aquests grups el que realment els interessa és l'activitat que realitzen; però no l'entitat. Aquesta, en definitiva, és la que gestiona els locals i el seu funcionament. Sembla que, com associació, és més història que realitat.

2.1.2 Círculo Cultural Español

Al carrer Sant Andreu 144, cap el 1868 hi havia el Casino La Ilustración. Era l'indret anomenat de "Can Tacón" on es renien els amics a jugar la manilla. A primers de segle, fou fundat el Centre Popular Catalanista, popularment anomenat "Els Catalanistes", que neixia amb una tripla vertent: cultural, política i recreativa. El president perpetu de la nova entitat era el doctor Cararach que es feia senyalar com un polític local que estimava extraordinàriament Sant Andreu i amb una manifesta vocació d'entrega al servei del barri.

En aquestes tertúlies inicials, el tipus de gent que freqüentava l'entitat eren metges, farmacèutics i industrials. La vida florent va durar fins l'any 1923; fins aleshores els catalanistes tenien una notable influència política, cultural i recreativa a Sant Andreu. Però l'adveniment al poder de la Dictadura de Primo de Rivera fou una gran dificultat puix que va ésser ordenat el tancament de l'entitat.

Els socis es traslladaren a un pis personal del doctor Cararach i allà proseguiren de manera extraordinàriament condicionada les seves tertúlies. Malgrat tot, fou autoritzat el retorn a l'antic local encara durant la Dictadura i proseguiren les seves activitats tinguent unes dependències sol·lades. Es pot parlar que es va anar fent la viu-viu fins l'any 1930, quan va caure la Dictadura.

Les eleccions del 15 d'abril van ésser un verdader fracàs per a La Lliga, que era el partit polític que sostenia l'ideari dels catalanistes. Davant de la desfeta en el terreny electoral, molts elements bons abandonaren el partit i van sortir Acció Catalana i l'Esquerra Republicana de Catalunya. La Lliga Catalanista estava ferida de mort.

Aquesta desfeta va degenerar fins el punt que el 1939, en acabar la guerra civil espanyola, va canviar totalment el seu nom dient-se Círculo Cultural Español.

Durant la guerra, l'antic Centre Popular Catalaniste no va pas tenir responsabilitats polítiques. De fet, els seus membres foren marginats per la CNT i la FAI i foren literalment empeitats. Als seus locals hi havia els comitès de control de la DAI i era precisament allà on es decidien les penes de mort que s'executaven a Montcada. El Govern de la Generalitat tampoc no els va protegir. Quan arriba la data del 1939, com que el local s'havia comprat a través de les accions dels seus socis, era propietat dels seus socis. Immediatament, es va inscriure al registre de la propietat i es va tramitar una venda i fou d'aquesta manera que es va poder continuar a través del Círculo Cultural Español.

El primer pas fou intentar contactar i aconseguir efectivament els antics socis. Malgrat la repressió que existia, a través d'activitats diverses s'arribava a fer coses en català. Inclús es van constituir unes escoles en català.

Les activitats d'aquella primera època, abans de les eleccions del 14 d'abril eren les del Foment Sardanístic Andreuenc, que van acabar fundant una altra entitat que deia Sardana Popular i que s'en va anar a La Rosa, és a dir, La Llum Andresense, avui pràcticament desapareguda. A més, hi havia un grup excursionista que es deia el Bon Temps que sovintejaven les seves excursions amb tren. Per altra banda, va nèixer allà l'Andreuenc club de futbol. S'organitzaven tòmbols, notoris balls de carnaval i hi havia, a més, una notable Secció de Teatre que, sota la direcció d'Enric Pich repetia les seves representacions.

Sempre s'havia elegit democràticament a la Junta. A més, es feia una revista mensual l'AUTONOMIA i el Foment Sardanístic editava també la seva petita revista mensual EL FUNTEJANT.

En definitiva, fou una entitat extraordinàriament viva mentre el partit de La Lliga va predominar. En aquests moments, ha quedat reduïda únicament als aspectes culturals i recreatius. Malgrat tot, encara la gent en diu "el centre" perquè no es pot negar que té un

prestigi ancestral, encara que no es pugui parlar sinó del que era. Les circumstàncies han determinat que, quan van arribar els nacionals, només s'hagi pogut conservar un mínim respecte per Catalunya; però que els seus membres no es van poder definir políticament.

Es persegueix clarament un fi cultural i es presta el local per a tot menys per a activitats clarament i específicament polítiques. Actualment, en haver-hi molts socis que eren dels catalanistes, la realitat de les persones que integren l'entitat és massa diferent. I, també, ara no es pot pas canviar el nom de l'entitat retornant per exemple als seus autèntics orígens i les dificultats fonamentals són purament administratives: o hi hauria una resolució de contracte o es donaria una puja ostensible del lloguer que es paga. El nombre global dels socis en aquests moments és de quatrecentes persones. Aquell esperit primigeni de manteniment de les essències catalanes ha anat decandint; de fet, al fallar la política, s'anava refredant.

Les activitats més rellevants que acull el Círculo Cultural Español són les següents:

- Companyia de zarzueles
- Companyia de teatre: el Antifaz
- Sociedad de Palomas Deportivas "La Andresense"
- Grup Submarinista "Barcelona"
- Esbart Mare Nostrum, dedicat al folklore català
- L'Eco de Catalunya que és un orfeó molt antic i depenent dels coros de Clavé.

Totes aquestes activitats tenen una autonomia i una secretaria a part. Es veuen acollits pel Círculo Cultural Español.

2.1.3 L'Eco de Catalunya

L'any 1899 com a fruit d'una escissió de la "Sociedad Coral Paz y Esperanza", que ja funcionava al barri quan encara era municipi (des del 1876), es funda l'Eco de Catalunya. Aquests dissidents van anar a trobar a Lluís Millet, director de l'Orfeó Català, per a que es fes càrrec de la direcció. Aquest els recomanà al mestre Josep Maria Cu_mella que era elsots-director de l'Orfeó. Es així que, quant a l'antigüetat, és el segon orfeó de Catalunya.

El 1924 cel.lebra les noces d'argent i va passar l'anècdota de la senyera que el mateix dia dels actes la van tenir que amagar perquè la policia volia prendre-la i va quedar refugiada a la parròquia.

El 1936 l'Eco de Catalunya la nit de Nadal canta al teatre del Liceo l'oratori de Lamotte de Grignon. En aquests moments l'Eco tenia

120 cantaires. Durant l'època de la guerra, l'orfeó va continuar cantant.

El 1939 malgrat que als Estatuts del 1903 i també als del 1922 constés que l'Eco no tenia cap ideologia política i que acceptava a tothom mentre volgués cantar, el seu local fou declarat "bienes marxistas" i s'en van incautar; també, desapareixien tots els papers i documents que ara permetrien la possibilitat de recuperar els locals. Precisament aquells locals foren ocupats pels de "Educación y Descanso" i els de l'orfeó eren una secció d'aquest organisme.

El 1949 en va celebrar el cinquantenari de la fundació de l'Eco de Catalunya. Això va donar empenta per a reorganitzar-lo novament i incrementar el nombre de socis ja que ells eren la vida econòmica. Per a poder portar a terme aquesta campanya, es va demanar permís al "Delegado de Cultura y Arte" que efectivament el va atorgar; però al mateix temps denegava l'autorització a constituir-se en entitat independent d'"Educación y Descanso".

Tot i que l'entitat tingués presupost del Movimiento, molts mesos eren els de l'orfeó els que pagaven el lloguer del local, a més de molts esmorçars que el caps d'E. y D. anaven a fer al bar en nom de l'orfeó sense que en sapiguessin res fins el moment de la factura.

El 1957 ~~xxx~~ arriba l'ordre que amb un plaç de 48 hores cal abandonar el local del carrer Ramon Batlle. Foren ineficaces totes les accions fetes per a recuperar els locals. Després d'unes converses amb el senyor Vintró, president dels catalanistes, es decideix que l'Eco de Catalunya serà acollit als locals del Círculo Cultural Español com una secció més.

El 1962 es fan encara intents per a recuperar la identitat. El Movimiento diu que cal fer nous estatuts per a la ~~xxxxxx~~ constitució. Això suposava perdre tot l'historial. Després d'elaborar aquests estatuts i d'haver-ne parlat amb l'advocat del catalanistes, Octavi Saltor, es veia clar que no era possible fer un sub-arrendament per part de l'amo dels locals perquè allà ja hi constava l'entitat del Círculo Cultural Español. La nostra coexistència amb aquesta entitat no és gens problemàtica perquè pràcticament l'entitat fa vida a part.

El 1974 es celebra el 75 aniversari de la fundació i l'Ajuntament dóna una placa. En aquests moments l'orfeó viu sobretot dels socis protectors que són més o menys 350. La quota que paguen ha estat sempre força lliure; però fa uns tres anys que s'ha fixat un mínim de 25 pessetes. Els cantaires també paguen.

Fa un any aproximadament que es va fer una crida al barri i van correspondre moltíssim. Ara hi ha 45 cantaires i són quasi tots del barri; però el que manca és el jovent. Per a subsanar aquesta deficiència es va crear l'any 1969 una coral infantil que, encara que es va iniciar amb molta empenta, en aquests moments són només uns quinze nens i nenes.

Els mestres són dues persones i hi ha una directora pels petits. Les despeses que comporten són mínimes puix que entre tots no arriben a les 3.000 pessetes al mes.

La constitució orgànica es fonamenta en una junta de dotze membres que tenen una reelecció cada dos anys; de totes maneres, ja en fa deu que són els mateixos.

Les activitats globals són les següents:

- dos cursets anuals pels socis protectors a la primavera i a l'hivern
- es tenen alguns concerts contractats durant l'any. Per exemple enguany es volen fer concerts a tots els barris del districte IX. De moment, ja hi ha en perspectives els barris de Verdum, Sagrera i Clot.
- es realitzen periòdicament excursions pels cantaires i els socis protectors que tenen un èxit extraordinari.
- s'editen semestralment unes circulars informatives.

Una realitat molt enyorada és el Conservatori de Música que va funcionar del 1930 al 1936 amb els mestres Martí Milà, Enric Pich i Santasuna. S'ensenyava solfeig, teoria de la música, violó o violoncel. Tot era gratuït i al servei del barri.

2.1.4 Agrupació Excursionista Muntanya

El 15 de novembre del 1930 neixia l'Agrupació Excursionista Muntanya fruit de la confluència d'un grup de companys que estaven afeccionats a viure la natura a través de la muntanya. De fet, quan neixia aquesta entitat hi havia hagut precedents muntanyencs a Sant Andreu a d'altres clubs. Tots els membres de la nova entitat portaven la camisa del Fabra i Coats amb els colors blanc i negre.

El local fundacional estava dintre el mateix carrer Coroleu i acollits dintre la Lira.

Quan va esclatar la guerra, la Muntanya va continuar les seves activitats normals; però en acabar-se la mateixa, la "falange" volia apoderar-se dels clubs. Hi va haver-hi un soci, que portava la camisa blava de la falange que es va fer passar per president i així va lograr salvar l'entitat.

Posteriorment, hi van haverhi dificultats perquè, per a garantir la continuïtat de l'entitat, la Unió Excursionista de Catalunya volia que Muntanya entrés a formar part de l'UEC com una delegació més.

Des de l'any 1939 fins el 1948 la presidència de Muntanya fou ocupada per aquell que havia salvat l'entitat en un moment que cal considerar històric. Però el 1948 va dimitir. La nova directiva ha anat encarrilant l'entitat democràticament i aquell personatge es va quedar a la junta fins l'any 1960. En aquests moments, cada quatre anys es reelegix el president.

L'any 1961 s'independitza de la Lira i adquireix una casa del mateix carrer Coroleu i l'any 1963 es lloga un refugi propi a La Molina.

L'Agrupació Excursionista Muntanya és ara una entitat extraordinàriament viva; només cal veure que compta amb 1.000 socis de tot arreu; però, sobretot de Sant Andreu. El nivell social mig és de classe mitja. Les seves seccions i les activitats de les mateixes donen fe de l'extraordinària importància i de la notable influència que té a Sant Andreu aquesta entitat:

i/la secció de muntanya amb la distinció de tres especialitats específiques: alta i baixa muntanya i escalada. Aquesta secció organitza un curset de muntanyisme que dura quatre o cinc mesos que alterna amb sortides per a iniciar en el material: brújula, planos... La incidència d'aquest curset és sobre l'alimentació, aspectes mèdics, qüestions de material i projecció de pel·lícules i diapositives.

A part això, mensualment organitza dues sortides: una d'alta muntanya i l'altra de baixa. Així mateix, es fa un campament pels volts de la Setmana Santa: un de baixa i un altre d'alta muntanya. A l'estiu, s'organitza també un campament d'alta muntanya. Encara, es posa un pessebre al Pirineu el mes de desembre i es va a treure el mes de març.

Es fa també un curset de tècnica alpina, tant per la neu com per l'escalada. En aquesta especialitat, es fa també un curset anual d'escalada. Així mateix, es fan sortides de pràctica d'esquí d'alta muntanya.

A part això, es participa en una prova organitzada a un nivell molt més ampli. Es tracta de passar dues jornades a l'alta muntanya. S'escolleix una regió en la que hi ha molts cims i es planta el campament a un indret particularment estratègic. Cada cim a atènyer té una puntuació i a les puntuacions hi corresponen uns punts. Hi participen persones de molts clubs de Catalunya;

Es cerquen indrets que normalment no s'hi va i així, per exemple, s'han fet proves d'aquesta mena al Pallars Sobirà, l'Estangent, Núria i el Cadí per a citar-ne només els més recents.

ii/La secció d'esquí organitza periòdicament curses. Impulsa els seus socis a participar a les carreres socials de la Molina i una vegada o dues cada mes promou projeccions d'esquí que, donada la poca capacitat del local, acudeix a les sales de La Lira.

iii/La secció d'espeleologia, a part d'organitzar també el seu curset, es dediquen principalment a la investigació del subsòl i aleshores realitzen estudis, estant fent un llibre sobre les seves descobertes i inclús han filmat una pel·lícula de caràcter científic.

iv/La secció de camping organitza un campament a cada estació de l'eny i, sobretot, participa en actes que es refereixin a Catalunya.

v/La secció de fotografia disposa d'un laboratori, organitza un concurs anual i per les festes de Sant Andreu ha montat una exposició de fotografia que ha tingut un notable ressó.

vi/Finalment, la biblioteca està força ben actualitzada de llibres de muntanyisme. Fa préstecs al peu mòdic de 10 ptes.

Com hem dit més amunt, l'Agrupació Excursionista Muntanya té llogat un refugi a La Molina al que cada setmana hi ha qui es cuida de la seva conservació. A més, l'entitat té material de préstec pels socis tant pel que es refereix a la muntanya com a l'esquí.

La Junta de l'Agrupació està formada per un president, dos vicepresidents per a administració i per l'esport, un secretari i un tresorer. Els seus estatuts actuals daten del 4 de juny del 1970. Tots aquests càrrecs són elegits democràticament.

S'edita un butlletí mensual "Muntanya" que es tramet a tots els socis i a totes les entitats de Sant Andreu i a les de Catalunya. A part això, periòdicament, s'edita un follet de programes on s'annuncien els programes més immediats i les projeccions que estan planejades.

Malgrat ésser una entitat d'activitats molts selectives, es participa a la Festa Major de Sant Andreu en diverses manifestacions com és, per exemple, en l'organització del concurs de fotografia. Per altra banda, es fa un curset d'iniciació a la muntanya en el que el 90 % són infants entre els 8 i els 12 anys. Per altra banda,

les sortides de baixa muntanya ajuden a alimentar el caliu.

Com a perspectives de futur, d'aquí a dos anys es celebra el cinquantenari de l'entitat i, encara que no s'hagi concretat, es projecta un camapment general de Catalunya. Per altra banda, es pensa participar més sovint a expedicions fora d'Espanya perquè, en aquests moments, anar als Alps ja ha esdevingut quasi normal pels socis. Estan projectades i pensades sortides a Islàndia, Iugoslàvia i Rússia.

...

...

L'Agrupació Excursionista Muntanya participa directament en la gestió futura de l'excursionisme a Catalunya. No cal oblidar que la situació fins ara era la dependència d'una Federació Espanyola i una capitalitat de Barcelona sota el domini de les grans entitats i, per tant, l'arraconament sistemàtic de les petites entitats. Les eleccions per a president de la Federació, per exemple, estava en mans de les grans entitats. La UEC i el CEC ho dominaven tot. Això va acabar amb l'abstencionisme dels petits, que no acabaven de veure la necessitat de la seva participació si no es solventava el centralisme de Barcelona.

Les coses així, fou arribat el moment que les entitats petites, malgrat la seva presència, es va negar a fer una elecció i es va obligar a l'ensems a dimitir a la Junta de la Federació.

Per altra banda, les entitats de tot Catalunya es van reunir sovint a Sant Cugat i allà van constituir la Coordinadora d'Entitats Excursionistes de Catalunya. Aquí començava un interessant conflicte amb la Federació.

Per a aquesta Coordinadora es va formar una candidatura de quatre consellers i uns vocals i el 80 % dels clubs elegien aquesta junta, per a dir-ho d'alguna manera, autònoma. Al mateix temps, es redactaven uns estatuts inspirats en els del 1933 on els clubs es divideixen per vagueries o comarques.

Malgrat això, no hi ha pas problemes que sigui fàcil solventar: el Barcelonès és encara molt gran. Es aleshores que s'opta per la divisió del mateix en quatre: Barcelona, Maresme, Baix Llobregat i Vallès. Veiem clarament que el nostre estadi deportiu és la muntanya i els clubs han d'estar a la muntanya, que vol dir les comarques diverses de Catalunya. Creiem que també cal donar la paraula als clubs de les regions de muntanya.

S'ha optat per a que els clubs es deixin sentir i, quan es reunixin en vagueries que, efectivament, tothom tingui vot. La solu-

ció sembla que s'inclina a donar a cada club deu vots i per cada 100 socis sis vots. Es així com es mantindrà una certa equanimitat i justícia equitativa entre els clubs gran i els petits. Tot això es troba encara en curs de discussions.

2.1.5 L'Ateneu Obrer

El seu origen cal situar-lo l'any 1898 o encara abans. El motiu de la seva creació responia al desig d'iniciar unes escoles laiques. Estava situat al carrer Abat Olibó on avui s'hi troben ubicades les escoles de formació professional.

El rei Alfons XIII hi va col·locar la primera pedra del que havia d'ésser el gran Ateneu Obrer i, efectivament, ocupava tota una illa prop de la plaça de les Palmeres; de totes maneres, aquest edifici mai va ésser una realitat.

Lògicament, a partir del 1939, l'Ateneu Obrer és soterrat.

Havien estat unes escoles de molta serietat, molt prestigi i molt bon ensenyament a tots els nivells: intel·lectual, artístic i físic. Els alumnes eren totalment gent treballadora. Disposaven d'una notable biblioteca... tot era molt bo; però laic.

En aquests moments, d'una manera callada i quasi clandestina sembla que s'estan portant a terme accions a fi de poder recuperar els béns que foren incautats i tornar a posar en marxa l'Ateneu.

2.1.6 La biblioteca Ignasi Iglèsies

Emplaçada al carrer Malats a l'edifici de l'antic Ajuntament de Sant Andreu, la biblioteca està oberta a tothom. Per la qüestió del préstec de llibres, es regeix per les normes següents:

- paper o targeta de l'empresa o l'escola que avaluï la persona demandant
- 100 pessetes de dipòsit que es recuperen en tornar el llibre
- préstec de no més de dos llibres cada quinzena
- si es tracta de volums que es consulten molt, només es deixen el cap de setmana
- cal presentar el carnet d'identitat i els nens han de portar el del seu pare.

Disposa de dues sales: l'una és general i l'altra és específica pels nens i adolescents. Certament, els més assidus són els nens i nenes col·legials i, sobretot, en èpoques d'exàmens. Hi ha dues escoles que es veuen particularment representades: Laia i Sant Pere Nolasc. Es tracta d'alumnes d'E.G.B. i C.O.U. principalment.

De persones grans n' hi ha força i és un públic fet i adicte; però sempre el mateix. El servei més demanat per aquestes persones és el préstec de llibres.

La biblioteca disposa d'uns 14.000 volums registrats; però només uns 12.000 estan a disposició perquè els altres han desaparegut. Amb una proporció més o menys relativa qualitativament i quantitativament, hi són presents totes les rames del saber: des de la novel·la a la filosofia, des de les religions a la geografia, etc. Es depèn de la Biblioteca de Catalunya i és la que abasteix dues vegades l'any amb lots de llibres, per Nadal i per Sant Jordi. Algunes vegades n'entra un altre lot a començament de curs; però no és mai segur. Cal acceptar els llibres que envien i si alguna vegada la biblioteca de Sant Andre fa una comanda tant pot ésser que arribi com no i, generalment, amb un considerable retràs. Això fa que, per exemple, aquest any s'hagin rebut menys llibres que l'any passat; es tracta de quelcom purament aleatori.

L'assignació mensual per a despeses generals és de 2.000 ptes.

La biblioteca nasqué a partir de la donació de la biblioteca particular de l'Ignasi Iglèsies els anys 1930. És realment potser el més important del contingut d'aquesta biblioteca.

Es una institució no pas molt coneguda pel barri i això fa que no sigui gaire concorreguda. Les entitats l'ignoren i per això no és massa promocionada. L'horari és les tardes de les 15'30 a les 20'30.

2.1.7 Els Lluisos

Es el primer centre de Sant Andreu. El seu origen data de començament de segle quan unes persones del barri van fer donació d'unes cases per a què els Lluisos -congregació de joves- tinguessin uns locals per a portar a terme "la formació cristiana de la joventut". Aquesta expressió encara consta a les escriptures de donació, amb una clàusula al costat tot indicant que si no s'acompleix, aquests béns passen immediatament a mans dels hereus.

Cal tenir present aquesta condició ja que tota la història dels Lluisos presenta la imatge d'una societat moral molt accentuada. Només cal recordar, diuen els nostres informants, que es van arribar a crear conflictes del fet que, en el moment de ballar sardanes, els nois i les noies s'agafessin la mà. També cal recordar com fins a una època molt avançada encara no es tolerava el teatre mixte i els expectadors es distribuïen segons el sexe; els homes a dalt i les dones a baix.

El seu nom complet és Lliga Espiritual de Sant Lluís Gonçaga

i estava marcada pel segell eclesiàstic i acollia a la gent de missa.

Acabada la guerra, els locals foren cedits al bisbat i la parròquia de Sant Pacià n'era l'usufructuària. L'immoble és molt gran ja que va del carrer Sant Andreu al de Neopàtria, exceptuant-ne el caixal que fa la farmàcia. Les botigues paguen un lloguer molt baix que no arriba en absolut al manteniment del centre.

Com les altres entitats confessionals de la barriada, als seus començaments no tenia res a veure amb la parròquia; es tractava evidentment d'entitats a part que funcionaven amb el seu director (el rector), la seva junta i els seus socis. La seva connexió absoluta amb la parròquia és de després de la guerra.

Els Lluisos, fins fa uns deu anys, funcionava com tots els centres morals: teatre, ballets, conferències, cinema familiar, etc. A partir d'aquestes dades existien uns socis, una junta; però l'entitat era morta i, de fet, els locals estaven tancats.

Davant el problema dels vells del barri que no sabien on anar, van obrir el centre les tardes fent-lo servir per llar de jubilats, efectivament la primera entitat d'aquesta mena que s'obria en tot l'Estat Espanyol. Cada tarda hi feien la seva tertúlia uns 50 ó 60 avis. Això es va mantenir fins que es va obrir el "Hogar del Pensionista" on els avis s'hi trobaven millor per causa dels acondicionaments especialitzats i adaptats als requeriments dels ancians.

Aleshores, encara existia una Junta dels Lluisos. El rector de la parròquia de Sant Pacià va cridar-los a tots a fi de plantejar el problema seriosament; el dilema era continuar o tancar.

Es convoca una segona reunió per a decidir la solució i, donat que ningú es veia en cor de continuar, es va disoldre l'entitat i avui dia ja no consten com a tal entitat. De totes maneres, continuava la condició de la donació dels locals: si es volien fer servir havia d'ésser per a la formació cristiana de la joventut.

Hi havia, per tant, uns immobles que podien ésser molt útils al barri i és per això que es va crear una Junta Administrativa a fi de tenir uns criteris a l'hora de deixar els locals.

Els primers en utilitzar-los foren els del moviment infantil-juvenil "Esplai" de la parròquia que va tenir una durada de dos o tres anys. Posteriorment, han passat a ésser locals de la parròquia.

Durant aquests anys va tenir lloc una situació molt conflictiva amb un "conserge" que s'hi va posar; de fet, allà hi ha una petita vivenda. Aquest conflicte va acabar als tribunals i fou una experiència molt desagradable.

Es tornen a tancar els locals, encara que les reunions dels pares del moviment infantil es fan a la sala d'actes.

Per altra banda, la Junta Administrativa prossegueix les seves activitats prenent decisions entorn de la deïxa dels locals. És així que, durant aquests darrers anys, s'han acollit reunions de l'Associació de Veïns moltes vegades i darrerament, a les eleccions del 15 de juny la Junta Administrativa va optar per no deixar els locals a cap partit, perquè deixar-lo a uns implicava necessàriament deixar-lo a tots.

Actualment, s'hi estan fent unes xerrades sobre ecologia organitzades per l'Ateneu Llibertari i també serveix per a reunions del Casal de la Dona Catalana. La norma és que sempre que es sol·liciti per a coses del barri, es diu absolutament que sí.

Els dissabtes i diumenges es torna a obrir: els matins de 11 a 14 hores i la tarda de 16 a 22, perquè hi acudeix la juvenalla de l'Esplai. També serveix pels assaigs d'un grup sardanista i els d'un esbart; es tracta de grups del barri i no pas específicament dels Lluïsos que, defet, ja no existeix. El local també serveix per a les festes de l'Esplai, verbenes, etc...

La mala distribució de l'edifici, el seu estat llastimós i brut, el seu poc acondicionament fa que tot l'edifici no tingui cap possibilitat de rendiment i els lloguers de les botigues no arriben a res.

El projecte és el total renovament i potser la total reconversió de l'immoble. Està ja tot a punt des de fa molt temps. Actualment la revisió del Pla només permet quatre plantes i això origina conflictes amb la immobiliària. Per altra banda, hi ha també problemes que es fa necessari resoldre:

- Demanda dels botiguers per a anar-s'en (dos milions i la mateixa botiga després en el mateix lloc)
- construcció per part de la immobiliària d'uns nous locals al pati de Sant Pacià
- entesa definitiva entre el bisbat, que és el propietari, i la immobiliària.

La imatge, ara ja històrica, d'aquesta entitat, està estretament vinculada a l'Església. Té una imatge popular molt mística, encara que es va iniciar amb gent "progre". Des de fa uns quatre anys, hi van entrar-hi grups anarcos que va provocar l'abandó dels "progres" i que ha acabat definitivament amb la vida institucional dels Lluïsos de Sant Andreu.

2.1.8 Comunitat Cristiana "Jesús, Maria i Josep" (Els Padres)

Així com les altres entitats confessionals de Sant Andreu troben el seu origen en institucions completament al marge de la institució que les emparava, "Els Padres" va nèixer a l'escola que, des de començament de segle es trobava ubicada a la barriada.

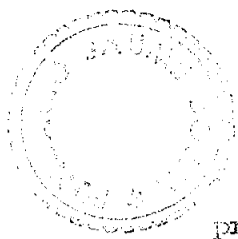
Abans d'ésser qualsevol mena d'entitat social, "Els Padres" havia estat únicament i exclusivament la Congregació Mariana. Aleshores, no tenia pas una vida de centre. Aquests congregants eren bàsicament els alumnes de l'escola més grans de 14 anys. A part alguns actes i festes per la canalla, no feien pas altra activitat com a centre, aquesta fou la vida institucional fins acabada la guerra.

A la postguerra i amb l'ingrés de persones que abans feien la seva vida social en altres entitats del barri (sobretot, els catalanistes) comença a funcionar la vida associativa i recreativa dels "Padres" i el que fins aleshores era una Congregació, passa a ésser un centre. Segons els nostres informants, l'entitat va acollir la gent principalment de classe mitja i també bona part de la "gent bé" del barri. Aquest fet és en part explicable ja que el col·legi dels "Padres" sempre ha tingut un cert prestigi a Sant Andreu.

Aquesta vida nova de l'entitat tenia el seu motor principal en el grup de teatre i fou a partir d'aquesta activitat que es van començar a crear certes conflictivitats a la junta entorn de la qüestió del teatre mixte.

Fou a partir dels anys 60 que sembla que neixen un certs aires d'obertura que fan dels "Padres" un centre agradable. La vida social dels diumenges es repatia alternativament entre el cinema i el teatre. Fou precisament en aquestes dates que els elencs teatrals de Sant Andreu es movien dintre una notable competència: tothom mirava de tenir els millors artistes i això provocava un passatge entre els diferents elencs on els artistes passaven fàcilment d'una entitat a l'altra; havia estat moltes vegades font d'incabables discussions.

Es també a la mateixa època que els locals sofreixen unes grans transformacions i avui dia els locals d'aquesta entitat són dels més nous de totes les entitats. I és precisament en aquest procés de canvi físic quan s'opera així mateix un procés de canvi com entitat. Uns conflictes que semblava que no tindrien importància determinaren tot un viratge de l'entitat: el procés d'obertura iniciat temps enrera queda completament tallat tornant a una imatge

primitiva molt "congregacionista i bunqueriana" (1).

En aquests moments, és un centre que s'identifica plenament amb la "Comunitat Cristiana Jesús, Maria i Josep". S'ha convertit en una llar d'infants i avis. La seva vida l'hi prové en gran part del col·legi i dels veïns del barri que cerquen un ambient clàssic i poc inquietant.

2.1.9 Casal Catòlic de Sant Andreu

Pels anys 1920 un rector de la parròquia de Sant Andreu va aglutinar al seu entorn un bon nucli de persones que, no estant d'acord amb l'estil del centre Els Lluïsos, van decidir la creació d'un nou centre.

Amb una total independència de la parròquia, la nova entitat s'ubica en el Centre de Pagesos i el manteniment anava totalment a càrrec dels socis des del moment que ells eren l'entitat. El primer president fou el senyor Ribó i el director de l'entitat corresponia al rector de la parròquia que, posteriorment, s'en diria consiliari.

Poc després, adquireixen un local del carrer Pons i Gallarza que era un local de ball anomenat "El Progreso" i aquesta ha estat i és encara la seu del Casal Catòlic de Sant Andreu.

Durant la guerra fou molt destruït; però finalment es van habilitar les dependències per a menjadors. Després de la guerra, va tenir certes oposicions per part de gent de dreta i el centre no va poder tornar a obrir les seves portes fins el novembre del 1939. A partir d'aquest instant, passava a ésser parroquial i les activitats tornen a emprendre un cert dinamisme. En aquests moments de la postguerra cal fer esment del treball extraordinari portat a terme en el Casa Catòlic pel qui avui és senador, Josep Benet.

Alguns dels dirigents del Centre Diocesà d'Acció Catòlica que es va formar a Barcelona, havien estat socis i dirigents del Casal Catòlic i, en gran part, provenien ja de la Federació de Joves Cristians de Catalunya.

Les activitats més notables del Casal en aquells moments, foren:

- teatre: al començament només era permès amb homes sols.
- ballets: neix el que després seria l'Esbart Verdaguer dirigit per en "Mello".

(1) Són expressions dels nostres informants. En aquesta mena d'informes, no pretenem absolutament entrar en discussió sobre la veracitat de les informacions ni els seus apassionaments.

--juventut: es tracta d'un grup de més de 100 joves que feia les seves reunions en el Casal.

Posteriorment, va semblar que aquesta activitat anava a menys, moment que coincideix amb la marxa d'en Benet.

El 1954 comença una activitat deportiva que durant molts anys tindria un èxit relatiu: el bàsquet. Per a la pràctica d'aquest deport es van fer unes instal·lacions en uns terrenys que es troben darrera la parròquia de Sant Andreu i aquesta activitat no solament agrupava el jovent que practicava l'esport, sinó que portava darrera seu a molts espectadors i animadors. La no entesa amb un dels darrers consiliaris va provocar la caiguda en vertical d'aquesta activitat.

Per altra banda, en el Casal tots els diumenges a la tarda hi havia una activitat o altra. Teatre, Cinema, Zarzuela, etc... A la vegada, anaven neixent noves seccions: escacs, escoltisme, penyes de jocs de cartes... El Casal era un centre amb la porta oberta en la que hi podia entrar tothom; això comporta perills però sempre s'han anat superant. Ha estat durant molts anys el lloc de diversió de molts veïns de Sant Andreu: els qui anaven a Barcelona eren molt pocs i "significats".

Els anys 70, quan sembla que moltes entitats d'aquesta mena comencen a flaquejar, s'inicien noves activitats centrades principalment en la secció de cultura; és aquesta secció que programa amb certa periodicitat uns concerts conjuntament amb les Juventuts Musicals de Barcelona. També es porta a terme la reedició de les "Fulles Històriques de Sant Andreu de Palomar" de mossèn Clapés; ha aparegut el primer volum i es pensa continuar.

El 1976 es convoquen eleccions a president que foren efectivament complicades i conflictives. A la segona tanda, va sortir amb la majoria necessària de vots el qui actualment està al front d'aquesta entitat. Més que una persona guanyadora, ha estat un grup; la candidatura era de tot un equip i aquest és el que ha quedat constituït en Junta Directiva. Té una durada de quatre anys amb la renovació de la meitat de la junta cada dos anys.

Les activitats continuen i les seccions que actualment porten a terme aquestes activitats són:

- Teatre: hi ha dos grups: Ou Nou i Col·lectiu Ignasi Iglèsies.
- Escacs
- Ping-pong
- Espeleologia
- Esplai
- Ecoltisme

-Col.leccionistes diversos (anelles de pursos...)

Té 450 socis que són els que amb les seves aportacions aguanten econòmicament el Casal; a més, es compta també amb els ingressos que dóna el lloguer del local.

Les perspectives de futur sembla que són esperançadores ja que en l'actualitat s'estant fent tràmits a fi de que el Casal sigui un centre cultural al servei de tota la zona nord de Barcelona. De cara a Sant Andreu en concret vol ésser també un centre d'informació política. Hi han passat CDC, PSC, PSUC; en canvi, hi ha alguna entitat política del barri que es queixa que l'hi ha estat negada la utilització de la sala.

Sembla que si les gestions actualment en curs prosperen, el Casal pot esdevenir un autèntic servei cultural al poble; però molt d'avantguarda.

Fa ja trenta anys que el Casal té un to essencialment obrer i es manté en una línia veritablement civil. Té en el seu haver el fet d'ésser la primera entitat de Sant Andreu i potser de Barcelona que va començar a introduir el teatre mixte. De les entitats més o menys vinculada a l'Església, és la que té una imatge més oberta i més popular.

2.1.10 Els Espais

Volem fer esment d'aquests grups que, vinculats a d'altres entitats, tenen vida en el barri i apleguen un nombre important d'infants i adolescents. No pretenem entrar en detalls; però donar almenys una pinzellada de la gran labor que realitzen en el seu conjunt.

-Esplai Sant Pacià: ubicat a la parròquia aplega cap a 300 nens i adolescents d'ambdós sexes.

-Esplai del Casal: radica al Centre Mateix i juntament amb l'escoltisme reuneix més d'un centenar de membres.

-Espai de les Salesianes: sense cap dependència d'una entitat concreta, desenvolupa les seves activitats al col·legi de la "Virgen de la Soledad". Reuneix a un col·lectiu de 200 nois i noies, principalment no catalans.

2.2 Entitats Mutualistes i Cooperatives

2.2.1 La previsió obrera de Sant Andreu

A finals del segle passat i començament d'aquest en que la industrialització és un fet, l'explotació de la força de treball arriba a uns límits inhumans i molts, al moment d'arribar a una manca de rendabilitat per a l'empresa, quedaren sense cap ingrés econòmic. L'any 1905 neixia "La previsió obrera de Sant Andreu". (1)

En els seus començaments era únicament una previsió per a la vellesa i la pensió que es cobrava era de 1'50 pessetes diàries. Més tard, s'ampliaven les cobertures de possibles necessitats, formant-hi part així la malaltia i els socors per defunció per a la família del difunt. Per a la qüestió de malaltia o necessitat d'internament hospitalari, hi ha un conveni amb la Clínica Sant Jordi.

Els mutualistes, al principi, eren únicament els obrers de Sant Andreu; però poc després s'estenia a La Sagrera i així va viure durant molt temps. Més tard, s'eixamplava i van arribar a tenir una sucursal al barri de Gràcia que avui dia ja està tancada.

Aquesta extensió progressiva té una certa explicació en el fet que mutualistes que vivien a Sant Andreu anaven a viure fora per motius familiars o altres i anaven fent la captació de nous socis.

A l'actualitat hi ha 7.500 socis i la majoria són de Sant Andreu i, com més lluny s'és del barri, menys socis hi ha. En aquests moments, el nombre dels socis és força estable i es manté inclús un equilibri entre altes i baixes; de fet, la majoria de les altes són fills de socis antics. D'entre els socis, n'hi ha força que són immigrants, malgrat que els costi entendre l'esperit mutualista: generalment, vénen creient que es tracta d'una mútua de Seguros.

Les càtitzacions varien segons els grups als que s'apunten.

Tornant un xic enrera, cal dir que, ja als inicis, no hi havia cap empresa de Sant Andreu que apoiés o ajudés. Al cap d'un temps, només Can Fellicer va fer petites ajudes; les ajudes venien precisament de petits tallers, botigues...

L'any 1910 per un decret del Govern, la Previsió Obrera de Sant Andreu és declarada de beneficència privada. Es va demanar una subvenció; però tot va quedar en el Decret.

Del 1936-1939 la Previsió Obrera va continuar funcionant al seu ritme normal. A partir del 1940, malgrat tenir una continuïtat,

(1) L'única empresa del barri que pagava una vellesa era Fabra i Coats: 12 duros als homes i 7 a les dones.

van haver-hi greus conflictes. El primer i més important és que moltes persones integrants de la Junta es van veure "depurades" i el segon és que es va prohibir la paraula "obrera". Es així com el nom va quedar en "Previsión de San Andrés". Posteriorment, es va recuperar el nom primitiu.

El futur no és pas veritablement esparançador. Quan es va imposar la Seguretat Social Obligatòria, no es va notar cap baixa; però actualment la cosa va canviant: la Seguretat Social funciona més i no es pot competir en absolut; això fa que la gent s'hi pensi molt més en afiliar-se.

2.2.2 Cooperativa de Consumo "La Andresense"

Neix l'any 1879 amb l'objectiu que els treballadors tinguessin una base de resistència en els temps de vagues. Normalment, les cooperatives eren sempre pròpies de cadascun dels rams de producció i la de Sant Andreu ho era de la construcció. En els temps de vaga es disposava a mà dels queviures que posteriorment es pagaven.

L'any 1917 hi va haver el gran "lockout" a tot Barcelona que va durar tres mesos. La de Sant Andreu es va arribar a mantenir i a sobreviure perquè s'estava molt ben proveït.

L'etapa més esplendorosa fou la dels anys 1930 quan al Govern de la Generalitat es va crear el Consell Superior de la Cooperació: va frenar la "barrequeta usurera" que molts havien muntat usant el nom de Cooperativa i el Consell demanava com a mínim 400 socis per a muntar una cooperativa. A Sant Andreu es va fer la fusió, aleshores, d'aquesta i una altra que existia al carrer Burrriana, anomenada "La Hucha".

A partir del 1939 es va imposar un sistema cooperativista, el falangista. L'entitat era titllada de "rojos-separatistas" i els vencedors van crear les seves cooperatives, principalment agrícoles. La Andresense van continuar al marge i van ésser temps veritablement dolents. Es també el moment en que desapareixen les fàbriques cooperativistes de xocolata, pastes i altres.

S'havia intentat també la creació d'un banc cooperativista; però no va tirar endavant. La Andresense, com moltes altres cooperatives, tenia béns, propietats; però no tenia possibilitats líquides.

La cooperativa comença pel consum; però no ignora que no es pot quedar en això: hi ha consciència de que cal anar a la cooperació total, a la cooperació social. Avui dia a La Andresense són

150 avis els que cobren pensió.

Es pretén d'assoldir la "Unión Territorial de Cooperativas" i anar cap a la Federació Nacional Catalana de Cooperatives; aquest seria un pas important per a arribar a crear una cooperativa de crèdit.

La Andresense vol estar al servei del barri i ara quan acabin les obres es vol portar a terme una campanya per a donar-la a conèixer. Es vol fer una sala d'actes que permeti una autèntica vida social.

A l'Assemblea anual es presenta l'estat de comptes a tots els socis i s'els dona o envia el butlletí en el que hi consta punt per punt la marxa de la cooperativa.

Actualment té 530 socis. El capital inicial per dipositar per cada soci són dues mil pessetes i tota la resta és consum. Es dona també un carnet com aspirant a soci que autoritza a fer les compres a la cooperativa i potencia un possible soci.

2.3 Entitats esportives i de diversió

2.3.1 Club Esportiu Sant Andreu

L'actual club és el resultat de la fusió de l'"Esport", per una banda, i de l'"Avenç", per l'altra que va tenir lloc el 1911 i el seu nom d'ara fou adoptat el 1924.

Es i ha estat l'equip del barri de Sant Andreu i té una història similar a la d'altres equips de la nostra ciutat: Júpiter del Poble Nou, Euròpa de Gràcia, Sants a la seva barriada. En altres temps eren la flor i nata del futbol català junt amb el Barcelona.

Actualment té 2.500 socis i quasi tots de la barriada. Quan es va estar a la Segona Divisió es va arribar als 6.000 associats. Això vol dir que si s'arriba a fer un bon paper a la lliga, segurament que el nombre de socis tornarà a pujar, ja que sembla que és aquest el factor determinant de la mobilitat del nombre de socis.

L'any 1963 es van celebrar les noces d'argent del club, i fou encara la qüestió econòmica que retrassar aquesta celebració. Quan s'havien de fer les festes, el 1961, les arquitectures del club estaven buides.

El ressó popular d'aquelles diades fou extraordinari. Potser la culminació de les mateixes fou l'anada col·lectiva a Montserrat on s'hi van concentrar més de 1.500 persones de Sant Andreu.

En aquests moments el club torna a trobar-se en un moment econòmic difícil. Pocs socis, pocs espectadors; és per això que s'està portant a terme la campanya "salvem el Sant Andreu". El barri hi correspon força. És per a ajudar a la campanya que el pintor Salvador Dalí ha donat un quadre que s'ha posat a subasta. De moment, està valorat en 4 milions de pessetes i s'espera que pugi (1).

No es pot ometre de cap manera la vinguda al camp del President Tarradellas. El barri i les entitats i partits que hi són ubicats van fer possible el més important de l'acte: la seva popularitat.

Com que ens referim a un equip català de soca a l'arrel, cal dir que els colors del Sant Andreu han estat sempre les quatre barres. A partir de l'any 1940 fou obligat portar-ne cinc però la pressió popular dels socis va lograr el retorn als colors primitius.

El funcionament del club està portat per la Junta que té el seu origen en l'assemblea dels socis, ja que és ella que eligeix el president i aquest presenta la Junta Directiva.

L'Assemblea és molt importat pel club ja que a partir d'aquí es porta una crítica constant de la marxa de l'entitat. Encara que l'assistència no sigui pas massa nombrosa, és molt important; per exemple, a la darrera, hi havia 800 socis.

La majoria dels presidents han estat sempre originaris del barri; quan això, per les causes que sigui, no ha estat possible, l'assemblea ho ha criticat molt. En aquest aspecte cal anotar el cas del president que, no essent del barri, hi tenia el negoci. La presidència l'hi era una plataforma efectivament molt important i rendable.

Cal fer constar que el barri són dos els equips que militen a la mateixa categoria i en el mateix grup. Els nostres informants diuen que hi ha una marcada diferència entre ambdós: mentre un és del barri en tot el seu ple sentit de la paraula, l'altre no és més un filial del Barcelona i abans havia estat l'equip d'una empresa del barri; però no representava efectivament a Sant Andreu. La presència d'aquest filial ha perjudicat fins a tal punt el Sant Andreu, que el Barcelona ha indemnitzat el club amb diners.

Temps enrera hi van haver intents de fusionar els dos clubs; però era imposada una condició que l'assemblea dels socis amb grans vots va rebutjar: ésser filials del Barcelona. Precisament l'assemblea sempre havia estat contra les filials. Una cosa és mantenir

(1) Aquests darrers dies la premsa ha parlat d'un embarg d'aquest quadre a causa d'un plet posat al club per uns exjugadors a qui es devien diners.

bones relacions amb equips superiors al Sant Andreu -com en el cas concret de l'Espanyol- una altra molt diferent constituir-se en filial.

Hi ha un altre aspecte del club que es pretén cuidar molt: que els jugadors del Sant Andreu siguin el màxim possible nois del barri mateix. Això per un doble motiu: les despeses del Sant Andreu no permeten pagar-se estrelles i, per altra banda, hi ha la impressió clara que el club necessita jugadors del barri. Això no treu que no tinguem aspiracions a pujar de categoria; però per damunt de tot es vol fer esport i amb veïns del barri. Una mostra d'això són els torneigs d'estiu entre els equips infantils de les escoles i dels barris del districte per a fomentar una plantilla de jugadors dels equips infantils i juvenils que són els que demà formaran el primer equip. Aquest interès és palès amb la revista SPORT 9 que vol ésser el ressó de tot l'esport del districte IX amb un intent d'unificació que té el seu nucli central en el Sant Andreu: de fet, aquest municipi ha estat la mare de tots els barris veïns. Els jugadors del primer equip poden ésser qualificats de "semi-professionals": la majoria d'ells treballen en el barri.

Una realitat del club i molt rellevant és el polideportiu. Té ara cinc anys d'existència i les instal.lacions més importants són:

- la pista polideportiva
- el gimnàs

La funció principal d'aquestes instal.lacions, a més de les seccions del club que les usen, és la dedicació que té a les escoles; les que ho volen i les necessiten les fan servir per la seva formació física o per capionats escolars de futbol sala o per altres activitats...

Com a funció secundària cal senyalar el total servei al barri de les mateixes: hi ha hagut molts mítings de partits polítics a les darreres eleccions.

Aquestes instal.lacions adoleixen d'alguns desperfectes i en el seu manteniment s'espera que la Generalitat de Catalunya hi posi mà.

Darrerament s'ha tingut converses amb l'Associació de Veïns i els partits polítics a fi de que les instal.lacions fossin un autèntic servei de barri. El club pretén fer sincerament una política social. (1)

(1) Tenim altres informacions que semblen contradictòries: incidents ocorreguts fan pensar d'altra manera: tenir hora per a entrenar el bàsquet femení i trobar-se la pista ocupada per altres grups que paguen...

2.3.2 Club Natació Sant Andreu

Malgrat que les instal·lacions estiguin ubicades al polideportiu, es tracta d'una entitat plenament a part. Té alguna instal·lació ubicada a l'escola Ignasi Iglesias: és la piscina complementària de la del polideportiu.

Ni cal insistir com aquestes instal·lacions estan obertes a tothom. Amb una quota de 150 pessetes mensuals es té dret a l'ús de la piscina. Aquesta ha estat construïda per Núñez i Navarro en terrenys de l'Ajuntament prèvia concessió a la constructora del permís d'obertura.

Aquestes instal·lacions tenen clarament una funció social: són 5.000 els nens i nenes de les escoles del barri i d'àrees veïnes que setmanalment hi fan cursos de natació. De fet, és una assignatura opcional en el programa escolar i als alumnes aquestes lliçons els costa de 30 a 50 pessetes l'hora.

Aquesta entitat està regida per una Junta on hi figuren prohoms del barri que estan lligats també a d'altres entitats.

Al marge de tot això, el club té uns equips de natació que entrenen i fan competició.

2.3.3 Club Deportivo Fabra i Coats

Molts dels veïns de Sant Andreu encara diuen: "vull anar a les Hilatures". Aquest nom significa la zona deportiva ubicada al passeig Fabra i Puig i construïda per l'empresa Fabra i Coats com obra social de l'empresa pels seus treballadors. A les proximitats d'aquest complexe deportiu, hi havia les torres ajardinades dels dirigents de l'empresa i que avui dia han estat convertides en grans blocs de pisos.

Recordem el que bans dèiem del retir o pensió dels treballadors: la Fabra i Coats era l'única empresa que havia assignat un tant per a la vellesa dels seus operaris. Entre una cosa i l'altra s'entén fàcilment el prestigi d'aquesta empresa a la barriada; treballar en ella era una cosa segura.

Un dels nostres informants, fill d'un antic obrer de la Fabra, parla que per a entrar a l'empresa hi havia una llista on només s'hi podien apuntar els fills dels obrers i quan hi havia una vacant entraven per ordre rigorós de llista.

Els inicis d'aquesta obra social era per a ús exclusiu dels treballadors. Tenien un equip de futbol "La Hilaturas" que entrava

en competició. Les instal·lacions comprenen ara:

- pistes de tennis
- pista de bàsquet i "balonmano".
- piscina descoberta que només funciona l'estiu
- camp de futbol

Actualment, el camp de futbol el té llogat l'Atlètic de Catalunya, filial del Barcelona. A part això, les instal·lacions esportives ja no són per a ús exclusiu dels treballadors, sinó que també funciona un "club de socis". Les condicions per a fer-se soci eren fins ara de 1.000 pessetes d'entrada; però això està en procés de canvi. Es paga, a més, 400 pessetes anuals de quota. El fet d'ésser soci dona dret a entrar al futbol pagant només mitja entrada.

Segons molts dels nostres informants, aquest club de socis és com un ghetto, ja que si no es té una recomanació es fa molt difícil entrar-hi. Els motius al·legats és que les instal·lacions no donen per a més. De fet, l'única cosa que és efectivament oberta és la porta per a anar-hi a passejar, seure i prendre el sol.

2.3.4 Locals de Cinema

Són tres els cinemes ubicats a Sant Andreu:

1. Atlàntida, que té una capacitat per a 600 persones i funciona tots els dies de la setmana a partir de les 16 hores en sessió contínua. Evidentment, l'afluència al mateix és particularment important els caps de setmana. Cal notar que aquesta sala rep molt públic de les barriades veïnes de Sant Andreu; la seva ubicació és molt centrada. Els preus són 50 pessetes els dies feiners i 60 els festius.

2. Odeón, que té 1.394 localitats i funciona aproximadament al mateix ritme que la precedent. Els assistents són també de la barriada; però es nota aquí una important afluència de jubilats. La seva programació és molt actualitzada i permet veure les pel·lícules a un preu més barat que al centre de la ciutat. Els preus són 60 pessetes els dies feiners i 75 els festius.

3. Victòria, que compta amb 1.333 localitats. Segueix el mateix ritme que l'Odeón i té també característiques molt semblants. Inclús els preus són els mateixos. L'assistència a aquestes sales els dies feiners es poden calcular en promig de 800 a 1.000 persones; però això varia en funció de la programació.

...

...

Cal citar com entitats esportives: 1. La Colomòfila Mensajera An-

dresense (Coroleu, 50); 2.Las Palomas Deportivas La Andresense (Sant Andreu, 146); 3.Sociedad de Cazadores Marte (Coroleu, 44).

2.4 Entitats cíviques

2.4.1 Associació de Veïns de Sant Andreu

Els anys 1970-1971 el panorama de Sant Andreu és cada vegada més alarmant: ha desaparegut la Rambla, les obres del metro enderroquen cases, l'especulació és cada vegada més forta... Això i moltes altres coses són les que impulsen a uns quants veïns a la creació d'una organització legalitzada per a afrontar els problemes, ja que no es podia fer res a partir de les altres entitats existents.

De bon començament, es pensava fer l'Associació de Veïns per sectors; però al final es va creure més oportú fer-la unitària per a tot el barri. La veritat de fons, però, és que hi havia una certa pressa en donar-li llum ja que per part del regidor del districte hi havia un interès real a promocionar una coordinadora d'entitats dominada per ell mateix. Poc abans aquest personatge ja havia intentat potenciar l'Associació de Pares de Família sense cap mena d'èxit.

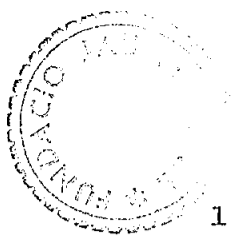
Tot just nascuda l'A. de V. fou veritablement una impulsadora de la coordinadora d'entitats que així hauria nascut de la base popular i no de l'Administració; però aquesta coordinadora no va tenir èxit perquè els seus integrants es van espantar davant els plantejaments que es feien de cara a una acció en el barri.

La confecció dels estatuts, la constitució de la Junta Rectora i la seva legalització van finalitzar l'any 1973 quan fou efectivament legalitzada l'A.de V.

El nombre actual de socis és de 1.400 i hi ha molts veïns que, després d'alguna acció portada a terme per l'Associació, s'han fet efectivament socis. Sovint després d'afrontar algun problema que tocava a persones d'algun sector de la nostra barriada hi han hagut ampliacions massives de 50 i 100 socis més.

L'organització de l'A.de V. està portada per la Junta i les seves vocalies. La Junta està composta per un president, un vicepresident, un secretari, un vicesecretari, un tresorer, un comptador i vuit vocals. Les vocalies són: cultura, ensenyament, urbanisme, laboral, sanitat, joventut, jubilats i de dones.

Cada dos anys es remova la Junta per meitat. Aquesta organització permet una autonomia de les vocalies i una coordinació amb

la Junta. Aquesta es reuneix setmanalment i també les vocalies tenen la seva reunió a la setmana.

Val la pena de dir que les vocalies, sovint, en compte de fer feina, es perden en discussions dialèctiques i és per això que es té la idea de crear unes comissions de treball a fi de que davant d'una feina concreta hi hagi un equip que la porti a terme.

Una vegada a l'any es fa l'assemblea ordinària a la que hi assisteixen un centenar de socis. De totes maneres, sempre que es creu convenient es fa una assemblea extraordinària. També cada mes es feia una junta ampliada als socis; però ara ni es fa ni es troba a faltar.

Totes les actuacions de l'Associació, s'intenta que es desenvolupin a tres nivells paral·lels:

- gestió: negociar la resolució del problema o del conflicte
- informació: premsa i ràdio
- pressió popular: manifestacions al carrer.

Es creu que aquesta és l'única manera de que les accions tinguin un mínim d'eficàcia.

Actualment, es vol posar en marxa una nova vocalia: la de Comunicació. Serà un mitjà de comunicar-se amb tots els veïns del barri mitjançant uns responsables de carrers o zones de la barriada, sigui per a avisar d'algun acte que es porti a terme, sigui per a què ens posi al corrent dels problemes del barri.

Un altre mitjà de comunicació amb els associats és el butlletí que surt cada dos mesos. La quota és de 25 pessetes mensuals; però com que es passa a cobrar per les cases, sempre va molt desorganitzat.

La incidència al barri sempre ha estat en actes esporàdics més que no pas per una acció continuada (pegaso, RENFE, Ignasi Iglèsies...). En aquests moments es vol llençar una campanya forta reivindicant les cotxeres d'autobusos del carrer Neopàtria.

L'A.de V. és la que potencia la Comissió de Festes, organitzadora de la Festa Major. En aquesta Comissió hi són convidades totes les entitats del barri; però no els partits, perquè no és cosa pròpia dels partits l'organització d'aquestes festes. Es pensa també que aquesta Coordinadora hauria de constituir-se en una Permanent d'entitats del barri; aleshores sí que caldria pensar amb la integració a la mateixa dels partits polítics.

Hi ha hagut situacions conflictives internes; però la majoria de les vegades -per a no dir totes- l'objecte de la conflictivitat han estat exclusivament qüestions polítiques. Per exemple, darre-

rament hi ha hagut una tendència dins l'Associació demanant més autogestió i arribava a l'extrem de demanar que no existís la junta. Això va provocar uns debats molt seriosos i es va tenir que convocar una Assemblea General per a que mitjançants els vots es decidís quina opció prenia l'A.de V. El resultat fou el de seguir el mateix sistema i això ha provocat la marxa d'un cert nombre de persones que van donar lloc al naixement de l'Ateneu Llibertari.

Segons els nostres informants l'A.de V. té molt futur: és en realitat l'única força unitària del barri. De fet, ha de provocar i ha de tenir la mateixa dinàmica del barri, ja que aquesta és la seva entitat.

2.4.2 La Coordinadora d'entitats

Fa uns sis anys, aproximadament el 1972, nasqué l'Associació d'entitats per causa de la necessitat d'organitzar col·lectivament la festa major. Fou a partir d'aquesta primera necessitat que es va veure la conveniència de montar-la com a coordinadora. Hi havia un responsable i va tenir només uns tres anys de durada. Es va dissoldre definitivament fa uns dos anys.

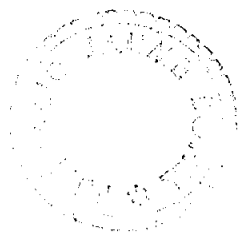
Veient que la Coordinadora era una cosa interessant, uns quants van voler legalitzar-la davant el Govern Civil; efectivament, aplegava a totes les entitats de Sant Andreu.

El grup més de dretes -alguns diuen feixistes- deien: "no ens legalitzaran" i van començar a plantejar inconvenients i aleshores intentaven donar de la mateixa una imatge perillosa per causa de la seva actitud reivindicativa. La legalització no prosperava i uns quants van acabar fundant l'Associació de Veïns. (1)

Els fets més notables a senyalar a l'actiu d'aquesta coordinadora, són:

- el canvi de nom del carrer Ignasi Iglèsies (abans Ordre)
- començament de la gestió pels terrenys de la Pegaso
- escrits i comunicats sobre la violència, l'ús del català...
- va lograr la primera manifestació reivindicativa autoritzada
- sobretot, organitzava col·lectivament la festa major

(1) La substància d'aquest relat no s'acorda pas totalment al de l'A.de V. Qui fou primer aquesta o la Coordinadora? Deliberadament, no hem pas volgut entrar en aquesta discussió, com dèiem més amunt. Deixem intactes els relats amb la visió respectiva dels diversos informants que han intervingut.

Com ja dèiem més amunt, actualment existeix la Comissió de Festes per a preparar la festa major on hi ha representació de totes les entitats que lliurement hi volen participar.

2.5 Els Partits Polítics

A fi de completar l'ampli espectre d'entitats i associacions ubicades als barris de Sant Andreu, cal fer menció dels partits polítics que hi tenen local obert.

La majoria d'ells fa temps que són presents a Sant Andreu, encara que degut a la clandestinitat la seva activitat s'encobria a través de les diverses entitats del barri i de les reivindicacions que portava a terme l'Associació de Veïns. Es per això que creiem que una part de la història d'aquests partits i de la seva incidència a Sant Andreu ha quedat implícitament explicada quan hem parlat del Casal, de l'Associació de Veïns o d'altres entitats de la barriada.

Es apartir del 1976 que la situació comença a ésser més legal i és a partir del 1977 quan apareixen plenament a la llum pública amb els anagrames, els rètols en balcons i façanes que senyalen l'assentament d'aquests partits a la nostra barriada.

Sense excloure que hi poden haver simpatitzants o militants d'altres partits, donem constància únicament d'aquells que hi tenen un local obert.

Partit socialista de Catalunya, que té el seu local al carrer Ruben Dario, oberta aquella oficina el maig de 1977.

Partit Socialista Unificat de Catalunya que té més d'un local, ja que a més de la secció de Sant Andreu (al carrer Sant Andreu), hi ha encara els locals de la secció Pegaso (al carrer Virgili) i el de la Federació (al carrer Servet).

Partit del Treball d'Espanya situat al carrer Pons i Gallarza, inaugurat la tardor del 1977.

Esquerra Republicana de Catalunya al carrer Llenguadoc.

Ateneu Llibertari CNT que és dels més recents i té el seu local al carrer Servet.

Juntament amb aquests partits funcionen també les seccions dels moviments de joves. Així tenim

- Moviment de Joventuts Socialistes (PSC)
- Joventuts Comunistes (PSUC)
- Jove Guàrdia Roja (FTE)
- Joventut d'Esquerra Republicana

En un altre àmbit, hi ha també els moviments feministes que intenten la penetració en el barri:

- Associació Catalana de la Dona
- Casal de la Dona de Sant Andreu

De fet, organitzen actes i es reuneixen; però no tenen encara local propi.

3. Conclusions

L'ampli ventall de la vida associativa de Sant Andreu és molt extens i ric. Es tracta només d'una relíquia del passat? És un exponent de la vitalitat present? És una esperança de cara al futur?

Podríem dir que de tot una mica, com ho és també la barriada sencera. Els nostres informants ens diuen que abans de la guerra i també a la postguerra els locals de les entitats s'omplien tots els diumenges a la tarda; això era símptoma d'una vida social forta. Ara sembla que aquesta vida social tan intensa ha desaparegut. Sembla que hi ha dos motius aptes a donar-ne una explicació:

-Molta gent nova que ha fet un assentament recent a Sant Andreu no té pas necessitat de vida associativa.

-la televisió i el cotxe són dos inconvenients per a fer res amb serietat perquè tothom s'en va.

Per altra part, també es desprén de les opinions dels nostres informants que es fa necessari que tothom -especialment les entitats- trobi el seu lloc i el seu paper a fer en la vida del barri; si no es troba aquest lloc, hi ha el perill imminent de morir d'inanició.

Hi ha la impressió i inclús la convicció que els partits polítics han de tenir les seves alternatives pròpies per Sant Andreu i potenciar les accions unitàries de l'Associació de Veïns. Aquesta, per la seva banda, ha de retrobar i redefinir la seva imatge, ja que la situació és diferent de quan va nèixer. La promoció de la convivència i les reivindicacions concretes del barri són pròpies de l'A.de V. i la presència dels militants polítics a l'Associació ha d'ésser sempre com a veïns i no tant com a homes d'ideologia política.

Alguns dels nostres informants creuen que la vida de moltes entitats només pot ésser recixida si s'intenta una acció cultural de cara al barri i de manera unitària i que cada entitat porti el que li sigui veritablement propi.

Les opinions són moltes i variades; aquí les deixem. Voldríem per la nostra banda que almenys fossin una ajuda per a retrobar l'autèntica sentit de consciència col·lectiva.

E P I L E G

Ens deia un veí de Sant Andreu que sentia molta enyorança de la vida que tenia el barri els anys 30, abans de la guerra civil. Ell recordava com un obrer de la Fabra i Coats portava a terme a l'Ateneu Popular debats sobre "matemàtiques" amb un professor de l'entitat i la sala s'omplia de treballadors de tots sexes.

Però al Sant Andreu d'ara, on encara hi queden una cinquantena de famílies que viuen de l'agricultura, és molt diferent. De fet, són una minoria els qui recorden Sant Andreu, puix que els veïns d'ara viuen completament un altre Sant Andreu.

Si aquest informe-estudi pot ajudar a que uns i altres es retrobin, adés aportant tota la riquesa del passat, adés donant de la vida del present, creiem que la feina valia la pena fer-la.

Un poema del nostre cantant Raimon pot ésser veritablement l'expressió del camí fet i del que cal recórrer i és el que en aquests moments ens ve a la memòria:

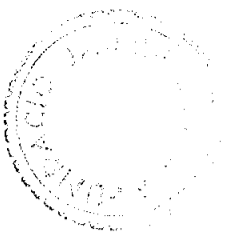
"Jo vins d'un silenci
antic i molt llarg
de gent que va alçant-se
des del fons dels segles...
Jo vinc de les places
i dels carrers plens
de xiquets que juguen
i de vells que esperen...
Jo vinc d'una lluita
que és sorda i constant
jo vinc d'un silenci
que romprà la gent
que ara vol ésser lliure
i estima la vida,
que exigeix les coses
que li han negat"

"qui perd els orígens, perd identitat"

.....

Bibliografia

- J. Clapés i Corbera, Fulles històriques de Sant Andreu de Palomar, nou volums, Barcelona, 1930.
- A. Duran i Sanpere, Barcelona i la seva història, dos volums, Curial, Barcelona, 1972
- Gran Enciclopèdia Catalana.
- Diccionari Biogràfic Albertí.
- Estadística Municipal.
- Joan Costa-Raimon Bònal, Un producte del nacional-catolicisme: el ghetto de Sant Roc i Congrés de Badalona, Novembre, 1977
- Raimon Bònal-Joan Costa, Sòl urbà i classes socials. Una alternativa pels barris barcelonins de 1978, Barcelona, abril 1977 (en curs de publicació)
- Jaume Fabre-Josep Mª Huertas, Tots els barris de Barcelona, volum II, edicions 62, Barcelona, 1976
- Pierre Vilar, Catalunya dins l'Espanya moderna, volum II, edicions 62, Barcelona, 1964
- Manuel Cruells, Els fets de maig, editorial Joventut, Barcelona, 1970.
- Manuel Cruells, El 6 d'octubre a Catalunya, ed. Pòrtic, Barcelona, 1970.
- Raimon Bònal, Mataró 1974: Les Guarderies, la Sanitat i els Avis, Fundació Jaume Bofill
- Raimon Bonal, L'ensenyament a Olot, Fundació Jaume Bofill, 1972.
- CAU, La Gran Barcelona, Editorial Alberto Corazón.
- Consorcio de la Zona Franca, La oferta de Zona Industriales en Cataluña, Barcelona, 1975, dos volums
- Corporació Metropolitana de Barcelona, Estudio de necesidades del Plan de Equipamientos, Programa de Estándares, juny 1977.

INDEX

Introducció..... p.1

Capítol I. Sant Andreu de Palomar: Elements històrics
que configuren la seva fesomia sociològica
actual..... p.4

1. Els orígens històrics de Sant Andreu
2. Els noms de Sant Andreu, de Palomar i de Vilapiscina
3. Els límits i les funcions de la parròquia als segles
X i XI
4. Els problemes de l'Aggregació
- 4.1 Sant Andreu de Palomar abans del 1897
- 4.2 Sant Andreu de Palomar després del 1897
5. Sant Andreu i la seva intervenció en guerres
- 5.1 La Guerra dels Segadors
- 5.2 La Guerra de Successió
- 5.3 La Guerra de la Independència
- 5.4 La Revolució de les Quintes
- 5.5 La Setmana Tràgica a Sant Andreu
- 5.6 La Dictadura de Primo de Rivera
6. Elements d'història sociopolítica recent de Sant Andreu
- 6.1 El context associatiu: la vida col.lectiva a Sant Andreu
- 6.2 L'adveniment de la República
- 6.3 En Josep Dencàs i el 6 d'octubre de 1934. La Casa Bloc.
- 6.4 El juliol de 1936 i la guerra civil
- 6.5 Els fets de maig de 1937
- 6.6 Les represàlies posteriors a la guerra civil
- 6.7 Una història que encara s'està fent

Apèndix. Notes biogràfiques d'un cenetiste de Sant Andreu

Capítol II. Anàlisi demogràfica de Sant Andreu..... p.33

1. Delimitació de l'àrea d'estudi
2. La divisió administrativa municipal
3. Evolució de la població de Sant Andreu. La seva situació
actual
4. Sexe i edats de la població
5. Estat civil
6. Orígen de la població
7. Nivell professional
8. Conclusions

Apèndix. Sobre el nivell socioeconòmic dels veïns de Sant Andreu

1. Importància relativa de l'estalvi a Sant Andreu
 2. L'estalvi de l'autòcton i de l'immigrat
 3. Les compres a plaçaments
 4. La remesa de divises de treballadors a l'extranger
- Conclusió

Capítol III. Urbanisme i Vivenda a Sant Andreu.

- A. Urbanisme..... p.63
1. Visió global del barri
 2. Accessibilitat
 3. La Comunicabilitat
 4. Preus del sòl
 5. Conclusions
- B. Vivenda..... p.68
1. Tipologia, evolució i règim de la vivenda
 2. Les promocions de l'habitable
 3. Les zones industrials i la seva incidència a Sant Andreu
 4. Les infraestructures urbanístiques
 5. El Pla Comarcal
 6. Conclusions

Capítol IV. Els equipaments necessaris

- I. L'ensenyament a Sant Andreu..... p.90
1. Els problemes de l'ensenyament: les raons d'una protesta
 2. La població en edat escolar per barris
 3. Les institucions escolars a Sant Andreu
 4. Les edats de guarderia (0-3 anys) a Sant Andreu
 5. Els parvularis a Sant Andreu (4 i 5 anys)
 6. L'Educació General Bàsica a Sant Andreu
 7. El Batxillerat Unificat Polivalent a Sant Andreu
 8. La Formació Professional a Sant Andreu
 9. A manera de generalització

Apèndix I. Llistat complet de les escoles que integren la nostra anàlisi.

Apèndix II. Sobre l'escola Pegaso

- II. L'assistència sanitària i els problemes de salut..... p.119
1. La medicina pública a Sant Andreu
 - 1.1 Els ambulatoris de la Seguretat Social
 - 1.2 El Dispensari Municipal de la plaça Crfila

2. La Clínica Sant Jordi: un possible hospital de barri
3. Els facultatius en consulta privada
4. La ubicació de les oficines de farmàcia
5. Els ambulatoris de practicants
6. Els problemes de la deficiència mental
7. La situació global de l'ancianitat
- 7.1 La Casa Asil de Sant Andreu
- 7.2 La Llar del Pensionista
8. Aspectes qualitatius de la sanitat. La sanitat ambiental.

Capítol V. La vida associativa..... p.139

1. Introducció
2. La vida associativa actual
- 2.1 Entitats culturals, recreatives o formatives
- 2.1.1 Societat Coral La Lira
- 2.1.2 Círculo Cultura Español
- 2.1.3 L'Eco de Catalunya
- 2.1.4 Agrupació Excursionista Muntanya
- 2.1.5 L'Ateneu Obrer
- 2.1.6 La Biblioteca Ignasi Iglèsies
- 2.1.7 Els Lluïsos
- 2.1.8 La Comunitat Cristiana Jesús, Maria i Josep (Els Padres)
- 2.1.9 Casal Catòlic de Sant Andreu
- 2.1.10 Els Esplais
- 2.2 Entitats Mutualistes i Cooperativistes
- 2.2.1 La Previsió Obrera de Sant Andreu
- 2.2.2 La Cooperativa de Consumo La Andresense
- 2.3 Entitats esportives i de diversió
- 2.3.1 Club Esportiu Sant Andreu
- 2.3.2 Club Natació Sant Andreu
- 2.3.3 Club Deportivo Fabra i Coats
- 2.3.4 Locals de cinema
- 2.4 Entitats cíviques
- 2.4.1 Associació de Veïns de Sant Andreu
- 2.4.2 La Coordinadora d'entitats
- 2.5 Els Partits Polítics
3. Conclusions
- Epíleg..... p.173
- Bibliografia
- Index